

Onze Vogels

55e jaargang no.4, april 1994

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

ose/

De/

KALENDER 1994

Pennant Rosella

In het januari-nummer van "Onze Vogels" (1991) heeft Cevab uitvoerig verteld over de Pennant rosella. Hij vermeldt daarin vier rassen, terwijl andere auteurs beweren, dat het er slechts drie zijn. Dit is echter niet iets waarvan wij wakker moeten liggen. De Pennant rosella (*Platycercus elegans*), dat "elegante platstaart" betekent, is genoemd naar Thomas Pennant, die omstreeks 1800 een belangrijk natuurkenner was. De vogels variëren in lengte van 32 tot 36 cm, afhankelijk van de ondersoort. Hun woongebied strekt zich uit over grote delen van zuidwestelijk en oostelijk Australië. (Bij Sydney heb ik ze wel in het wild gezien, maar ik weet niet welke ondersoort dat is geweest.) Hun habitat wordt gevormd door beboste gebieden, zowel in het gebergte als in het laagland. Gewoonlijk houden de vogels zich daar in kleine groepjes op en foerageren ze voornamelijk op de grond. Hun snavelkost bestaat voornamelijk uit allerlei zaden, maar daarnaast worden ook bessen, knoppen, bloesem, nectar en dergelijke allerminst versmaad. Er wordt gebroed in de maanden oktober tot januari. Een gevormd paartje gaat op zoek naar een geschikte holte in een boom en in deze holte deponiert de pop zes tot acht witte eieren. Ze worden door het wijfje in een kleine drie weken uitgebreid. Net zoals wij dat zagen bij de Geelbuik-rosella, (februari) gaat ook hier de pop zich in de vroege ochtend en de late namiddag even "vertreden" om zich te voeden en te ontlasten; ook wordt ze dan wel door het mannetje van eterij voorzien.

Experimenten.

Experimenten in gevangenschap hebben aangetoond dat de voeding de kleuren van de nestjongen kan beïnvloeden. Dr. Kremer vermeldt het volgende: "Een liefhebber in Duitsland heeft daar een aantal jaren een deel van de jonge Pennanten meerdere uren per dag uit het blok genomen, zodat ze minder voer kregen. De jongen die hij in het nest liet liggen werden niet alleen door de ouders gevoerd, maar hij gaf ze zelf daarnaast ook nog extra voedsel. Hij paste dit bij jongen van meerdere paren toe. De bijgevoerde jongen vlogen altijd groen uit het blok, de slecht gevoerde jongen rood".

Meindert de Jong

Jeugdleden kweken Teugelastrilden

Op 13 februari 1993 kochten wij bij een importeur een spannetje Teugelastrilden, *Estrilda rhodopyga*. Thuis aangekomen werden ze gedurende 6 weken in een t.t.kooitje geacclimatiseerd. Tijdens die acclimatisatie verstrekten we kamillethee en veel zachtvoer, zoals trossierst en eivoer. De vogels waren niet schuw en zaten rustig op stok. Daarna werden ze in een 1m³ kooi gehuisvest, dat ze samen met een spannetje Effenastrilden deelden. De vogels bouwden al snel een prachtig flesvormig nest, met een insluipgang van wel 8 cm. Het nest werd door beide ouders gebouwd van kokosvezels en sisaltouw. Het popje legde slechts 2 eitjes, die onbevruucht bleken te zijn. Het was intussen april geworden en het was prachtig weer. We besloten om het buiten eens met deze prachtige vogeltjes te proberen. De hele zomer werd er niets ondernomen en op 4 september 1993 besloten wij om de vogels maar naar binnen te doen waar het 20°C is. Daar werden ze weer in een 1m³ kooi gehuisvest, dat ze samen met een spannetje Vuurvinken deelden. Al snel begonnen ze weer aan een nieuw nest, maar weer werden er maar 2 eitjes gelegd, die weer onbevruucht bleken te zijn. Na enkele weken werden de Vuurvinkjes op rust gezet. Nu werd er een spannetje Aurora-astrilden bij geplaatst. Al snel bouwden ze een tweede nest, dat er hetzelfde uitzag als de andere nesten. Nu werden er 3 eitjes gelegd die allen bevrucht bleken te zijn. Echter 1 eitje was beschadigd. Met het

oog op oud en nieuw leek het ons beter om de eitjes onder de Japanse meeuwen te leggen. Zelf broedden de vogels wel, echter na enige storing verlieten ze het nest. Op 10 januari 1994 lag er een prachtig jong in het nest. Het jong was geheel naakt, echter in Robillers Prachtvinken, stond dat ze bepluisd zijn met grijs dons. Het jong groeide erg hard en na 5 dagen konden we hem al ringen met een ring van 2,3 mm. Na 12 dagen zat het jong al geheel in de veren, na 19 dagen verliet het het nest. Het was prachtig strobruin op borst en buik, ook was zijn teugel al aanwezig en de stuit was al dofrood. Het andere eitje was helaas afgestorven. Ondertussen zat het ouderspan ook niet stil. Er werd volop gebalst en het nest werd gerestaureerd. De Aurora-astrilden ondernamen niets en ze werden vervangen door een spannetje Dornastrilden. Ook werd er weer een eitje gelegd, dat echter onbevruucht bleek te zijn. De Teugelastrilden voeden zich met een tropisch zaadmengsel, eivoer (dat we zelf maken), gekiemd zaad, universeelvoer gemengd met Claus bruin & zwart insectenvoer, veel Buffalowormpjes, mierepopjes en meelwormen. Ook eten ze nu en dan graag wat groenvoer, zoals vogelmuur en een stukje appel, maar voor trossierst hebben ze alles over. Ook zijn deze vogeltjes altijd als eerste bij hun badschotelletje, dat wij elke dag met lauwwater vullen.

Mickael & Jeffrey Siegers
(12 en 15 jaar)
Foto: C.Scholtz.

COCHOAS

Cochoa is vermoedelijk een verlatinisering van 'cocho' zijnde de naam die vóór de wetenschappelijke naamgeving door de Nepalezen aan de vogel is gegeven. Er zijn 3 soorten cochoa's en bij alle drie is in het tweede deel van de wetenschappelijke naam de hoofdkleur van de vogel aangegeven.

Zo is er **Cochoa purpurea**, de **Purper cochoa**, welke voorkomt van Noord-India tot Noord-Vietnam, **Cochoa virides**, de **Groene cochoa**, die voorkomt van Noord-India tot Zuid-China en in Indochina en tenslotte **Cochoa azurea**, de **Azuurblauwe ofwel de Maleisische cochoa**, waarvan de nominaatvorm domicilie heeft in West- en Centraal-Java en de ondersoort beccarii op West-Sumatra. Cochoa's zijn lijsterachtigen en ze behoren bijgevolg tot de familie **Muscicapidae**, meer specifiek tot de onderfamilie **Turdinae**. In de checklisten worden ze genoemd direct achter de Vorkstaartlijsters, *Enicurus*. Het zijn in velerlei opzichten bijzondere vogels, maar ook bijzonder mooie vogels, waarover helaas niet al te veel bekend is. Ze zijn maar zelden ingevoerd.

De **Groene cochoa**, waarvan op de fraaie kleuroprname een mannelijk exemplaar is te zien, meet ongeveer 28 cm. De poppen verschillen niet zo

veel van de mannen, alhoewel er toch wel een verschil waarneembaar is. Het lichtblauw in de vleugels is bij het vrouwtje vervangen door geelachtige bruine tinten. Ze leven voornamelijk in de onderlaag van de eeuwig groene bossen en bijna altijd in de directe nabijheid van beekjes, en stromen, op hoogten tussen 700 en 1500 meter. Hun voedsel bestaat uit land- en waterinsecten in diverse stadia, weekdieren zoals bijvoorbeeld slakken, en vruchten en bessen. De nesten bevinden zich in het algemeen in kleine bomen, zo'n 2 tot 6 meter boven de grond, soms ook wel in dichte bosschages. Ze zijn komvormig en gemaakt van mossen, dode bladeren of repen daarvan, planteworteltjes en vezels. Het binnenste van de kom wordt met de meest zachtste plantaardige materialen bekleed. Een legsel bestaat uit 2 tot 3, soms, maar dat is uitzonderlijk, 4 licht blauwgroene eitjes die getekend zijn met roodbruine of grijsachtige spatten, druppels en vlekjes. Zoals gezegd, Cochoa's zijn bijzondere vogels en ze onderscheiden zich van de echte lijsters door hun verbrede snavel en sterk ontwikkelde borstelharen. Ze hebben relatief lange vleugels en vrij korte poten en tenen. Voor het overige kunnen we alleen nog maar zeggen dat het werkelijk schitterende vogels zijn om te zien.

Tekst: H.A.Maurer
Foto: J.Biasman/Van Os.

Over kleurkanaries

Zilver satinet

Zelfs al aan het begin van het keurseizoen 1993 werden op de meeste keuringen zogenaamde blinde lijsten verstrekt met, waar nodig, daarop keurig de nieuwe benamingen alsmede voor vogels met de witte bijkleur de toevoeging dominant of recessief aangegeven. Ook bij de zilver satinet is die toevoeging uiteraard van toepassing.

Zodra bij onze kleurkanaries één van de twee basispigmenten vervalt, houden wij een roodoog over, zo is dat het geval bij phaeo's en ook in de satinetserie. De satinetfactor voorkomt het ontstaan van phaeomelanine en **vermindert** het ontstaan van **voornamelijk zwart eumelanine**. Wat wij dan nog aan pigment overhouden is het **bruine eumelanine**. Aangezien er tussen de pigmentbestreping geen phaeomelanine meer aanwezig kan zijn, is er bij de zilver satinet sprake van volledige helderheid tussen het bruine bestreppingspatroon. Wij noemen met nadruk het **bruine** bestreppingspatroon, harde of grijsachtige bestreping is niet toegestaan en bovendien mogen de bruine streepjes niet te donker van tint zijn. Als wij dan helderheid eisen tussen het bestreppingspatroon, mogen wij natuurlijk niet meer denken aan het z.g. vloeiende rugdek. De streepjes moeten vrij scherp afgebakend zijn. Naarmate de vogel een sterkere intensiefactor bezit, zal de pigmentbestreping scherper uitkomen. Maar aangezien de zilver satinet het beste tot zijn recht komt in combinatie met een matige intensiefactor, mag betreffende bestreping wel iets minder fijn zijn dan b.v. bij een goudsatinet, goed onderbroken bestreping blijft echter onverkort vereist. De standaard zegt, dat het pigment aan de snavel moet beginnen en goed moet doorlopen tot in de flanken. Staart- en vleugelpennen dienen voldoende pigment te bevatten, teveel kleurloosheid is foutief.

Helder wit is eis, onzuivere bijtint doet sterk afbreuk aan de bijkleur, beter gezegd aan het totaalbeeld.

Het dominante exemplaar zal in de vleugelpennen, soms ook in de staartpennen, een weinig vetstofkleurige aanslag laten zien. Naarmate de in-

tensiefactor sterker aanwezig is zal die aanslag al snel te veel worden. De recessieve zilver satinet **kan** geen vetstofkleurige aanslag tonen, mogelijk een voordeeltje voor tentoonstellingsvogels in deze kleurslag. Wij hebben gezien, dat **onzuivere bijtint** afbreuk doet aan het geheel, kweek daarom **nooit de ivoorfactor** in als de doelstelling is, kwalitatief goede zilver satinetten op de tentoonstelling te brengen. Dit overigens in tegenstelling tot bij satinetten met de gele of rode bijkleur, al of niet intensief, daarbij kan een vogel die in het bezit is van ivoorfactor wel eens hoge ogen gooien. De pastefactor kunnen wij in de gehele satinetserie **niet** gebruiken, deze zou het toch vaak mooi aanwezige bestreppingspatroon niet bevoordelen. De satinetfactor is gekoppeld aan het geslachtschromosoom, vererft dus geslachtsgebonden. Een man kan dan ook split zijn voor satinet, een pop kan dat niet, deze is satinet of niet satinet. De satinetfactor kan in elke kleurslag, al dan niet gepigmenteerd, worden ingekweekt. De ogen van de nakomelingen kunnen daardoor variabel rood van kleur zijn. In beginsel hebben wij

gesteld, dat er een roodoog overblijft zodra één van de twee basispigmenten wegvalt. Verenigen wij beide factoren, die elk één pigmentsoort verhinderen te verschijnen, dus satinet en inofactor in één vogel, dan worden daardoor beide pigmentsoorten aangepakt en blijft er slechts een vogel over die geen noemenswaardig pigment bezit. Ogenscheinlijk een vetstofvogel dus. De keurmeester zal, al naar gelang de vetstofkleur van zo'n exemplaar, deze rangschikken onder albino, lutino of rubino en deze waarden zoals bij vetstofvogels gebruikelijk en voorgeschreven is. Paren wij later zo'n ogenscheinlijke vetstofvogel aan een ongepigmenteerde partner, dan zal de verwondering niet uitblijven, volledig bonte nateelt zal het gevolg zijn en de teleurstelling is daar. Kweek doelbewust, enige bestudering van de werking van factoren is geen overbodige luxe, zeker niet bij de kweek van roodogen zoals de zilver satinet.

**Tekst: A.van Eck
Foto: D.Avon.**

De
sel

De Lancashire

Deze prachtige vogel met zijn geweldige afmeting, behoort ook tot de lijst van kanariërassen waarvan de Britten de voortbrengers zijn. De vorige eeuw kwam hij voor in het graafschap Lancashire en vooral in de stad Manchester en werd toen ook genoemd 'de Manchester copy'. Later kreeg hij de naam van Lancashire. Het is een vogel waar de vorige eeuw door de Engelse kwekers intens op werd gekweekt. Zoals meerdere rassen is ook het ontstaan van dit ras niet geheel met zekerheid vast te stellen, maar de grootte en vorm van deze vogel sprak de kwekers wel aan. In oudere boekwerkjes komt men tot de veronderstelling dat het oude Hollandse ras en de grote Gentse tot de ontwikkeling

van dit ras hier aan bijgedragen hebben. Welke vogels het ook zijn geweest is niet zo belangrijk, maar wel dat ze op dit moment zo weinig waargenomen worden op de tentoonstellingen, het zou jammer zijn als dit ras met zo'n verleden zou verdwijnen. Als er in de toekomst wat liefhebbers zouden zijn met wat kweekervaring, dan moet het mogelijk zijn om ook weer van deze vogels te genieten. Vele willen steeds weer wat nieuws brengen, maar laat ons eerst wat goed en mooi was zien te behouden. Als men met dit ras zou willen beginnen, begin dan niet met vogels welke uitblinken op bepaalde punten en op andere punten ernstige fouten hebben. Het is zeer belangrijk dat je goed het Lancashire type in gedachte hebt. Bekijk de vogels die je wil aanschaffen als geheel, alleen dan is er de mogelijkheid om met het betreffende ras wat te bereiken. We zullen nu alle belang-

Tekst: A. van Dun

rijke punten van de Lancashire eens doornemen, want de standaard is samengesteld om de zichtbare eigenschappen in woord en beeld over te brengen naar de liefhebber en kweker van het ras. De Lancashire die aan de grootte voldoet, is ten opzichte van de gewone kanarie heel wat groter en de lengte moet dan ook 22 à 23 cm zijn. De kop moet fors en wat afgeplat zijn, waarbij dan tevens bij een goede forse kop ook goede afgetekende wenkbrauwen aanwezig moeten zijn. Bij de Lancashire gekuifd, hebben we het over een kuif die slechts een halve cirkel beschrijft, boven de snavel moet deze goed vol en rond zijn, waarbij de ogen gedeeltelijk nog vrij zijn. Ook de snavel mag maar gedeeltelijk bedekt zijn. De kuif is aan de voorzijde hoefijzer-vormig, waarbij dan de bevedering van het achterhoofd zonder zichtbare overgang naar de nek moet verlopen. We hebben hier dan ook een kuif zonder middelpunt. De hals en nek moeten goed gevuld en stevig zijn, waarbij iets invallend in een vloeiende lijn naar de volle en brede schouders, waardoor dit alles ook een mooie afronding laat zien. Het lichaam moet goed gevuld en robuust zijn en tevens ook langgerekt van vorm. De borst moet ook goed vol en rond zijn, wat tevens ook geldt voor de buik. De rug welke vol moet zijn, moet ook vrij vlak zijn. De vleugels moeten evenals het lichaam lang zijn en goed gesloten gedragen worden zonder zichtbare aanhechting, waarbij dan ook de vleugeluiteinden goed op de stuit bij elkaar moeten komen. Om alles compleet te maken, moet de staart ook fors en lang zijn en wat afhankelijk ten opzichte van de ruglijn. De pootjes moeten lang, goed en krachtig ontwikkeld zijn waarbij de dijen zichtbaar moeten zijn en tevens goed bevederd. Als we de bevedering van de Lancashire omschrijven, dan is dat volumineus en omvangrijk. Bij een goede lange lichaamsbevedering zullen we de lange bevedering ook weer in de kuif terugvinden, waaruit blijkt dat dit ook weer samen gaat. Hierbij nog te vermelden dat de kuifbevedering eenkleurig of gespikkeld moet zijn, dus geen bont in de kuif. Als we deze punten nu samen zouden kunnen brengen, gekombineerd met een bijna rechtopstaande hou-

ding, dan zouden vele liefhebbers bij het zien van dit ras zeggen, laat ons er samen aan werken om ze weer op onze shows te krijgen. Denk wel dat het werk is voor de doorzetters, want het gezegde, de weg is lang en smal, komt hierbij zeker naar voren. Dege- ne die zich hiervoor willen inzetten, zullen er hopelijk aan bijdragen dat we in de toekomst van deze prachtige majestueus opgerichte vogel kunnen genieten. Het houden en kweken heeft ook zijn aanpassingen nodig. Daar ook deze vogel is uitgegroeid tot cultuurvogel, is zijn natuurlijk weerstandsvermogen wel wat afgezwakt ten opzichte van de wildvogels in de natuur, zodat het houden van deze vogels in binnenkooien wel aan te ra-

den is of beter gezegd noodzakelijk is. Ook door zijn afmeting is het nodig om een ruime broedkooi te hebben. De beste resultaten als kweekmethode is wel het koppelsgewijs kweken. Probeer niet en vooral niet tijdens de kweekperiode de koppels te scheiden en een andere combinatie samen te stellen, want in vele gevallen geeft dit teleurstellingen. Zorg dat zeker tijdens de kweekperiode de vogels in topconditie zijn, waarbij dan gezegd moet worden dat ze een goede aangepaste voeding met meer inhoud nodig hebben. Het aanschaffen van deze vogels zal niet makkelijk zijn, omdat het aantal nog te beperkt is, evenals de kwaliteit. Zorg bij aanschaf dat het ideale beeld van de Lancashire bij je aanwezig is en probeer dit zoveel als mogelijk is te benaderen.

Het bloedonderzoek op snavel- en veerrotziekte

Binnen de werkgroep besmettelijke Vogelziekten (WBV) is de problematiek van de snavel- en veerrotziekte besproken. Geconcludeerd kan worden dat er kritisch moet worden gekeken naar de recente ontwikkelingen.

Vanuit het laboratorium in Engeland waar de testmogelijkheid beschikbaar is, wordt geadverteerd, waarbij aan liefhebbers de mogelijkheid wordt geboden om zelf bloed af te nemen en op te sturen naar Engeland. De uitslag wordt vervolgens binnen enige tijd naar liefhebbers toegestuurd. Er moeten helaas hierbij enkele kritische kanttekeningen worden geplaatst. Een dergelijke bloeduitslag is uitsluitend betrouwbaar als deze uitslag is gekoppeld aan een betrouwbare identificatie van de vogel, waarvan het bloed is afgenomen. Daarnaast is essentieel dat de uitslag is gekoppeld aan de datum waarop het bloed is verzameld. De eigenaar, die het bloed opstuurt, kan het bloedmonster eventueel langere tijd bewaren alvorens op te sturen. In de tussenliggende periode voordat de uitslag bekend is kan de vogel alsnog besmet raken. Daarnaast heeft de inzender vrijheid van handelen bij het aangeven van welke vogel (soort) het bloed afkomstig is. Om puur commerciële redenen wordt nu aan de liefhebbers een test aangeboden waarvan de uitslagen geen betekenis hebben als het gaat om een gedegen bewijs. Naar derden toe kan niet worden bewezen dat een bepaalde uitslag ook daadwerkelijk behoort bij het bloedonderzoek van de betreffende vogel. Bij de aankoop zal het dan ook betekenen dat een dergelijke vogel altijd opnieuw getest moet worden om zekerheid te hebben. Dit is begrijpelijkerwijs voor het laboratorium in Engeland een plezierige bijkomstigheid. De geboden mogelijkheid maakt het voor een ieder mogelijk om van een vogel, waarvan bekend is dat deze niet besmet is, meerdere monsters op te sturen voor het verkrijgen van meerdere uitslagen. Een verkoper, handelaar kan op deze manier ogenschijnlijk "bewijzen" dat al zijn vogels zijn onderzocht. De liefhebberij kan zeer veel profijt hebben van deze test, maar op de aangeboden manier zijn we overgeleverd aan willekeur. Door deze willekeur is het risico groot dat uiteindelijk twijfels gaan komen over betrouwbaarheid van de test als bij controle blijkt dat een negatieve vogel plotseling posi-

tief blijkt te zijn of omgekeerd. De test heeft zich bewezen als zeer betrouwbaar. Tegenstrijdige uitslagen zullen echter niet bijdragen aan de acceptatie van het onderzoek.

Een andere kanttekening, bij de adviezen aan de liefhebbers, betreft de manier waarop het bloed moet worden afgenomen. Het verzamelen van bloed, door een deel van de nagel af te knippen, tot in "het leven" moet worden afgeraden. Enerzijds bestaat de kans dat we te maken krijgen met moeilijk te stoppen bloedingen, anderzijds is er het risico dat er een infectie op kan treden via de bodem of bevulde zitstokken. De over de hele wereld aanbevolen methode, voor het verzamelen van bloed bij vogels, is vanuit een bloedvat met behulp van een naaldje, verbonden aan een injectiespuit. Daarbij moet worden bedacht dat het knippen in "het leven" een duidelijk pijnlijke methode voor de vogel is terwijl het deskundig afnemen van bloed via een bloedvat nauwelijks door de vogel wordt gevoeld.

Verder kan worden aangegeven dat het in Nederland aan eigenaren is verboden om bloed af te nemen voor onderzoek in de Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde. Er wordt dan ook middels advertenties aangezet tot het overtreden van deze wet.

Geconcludeerd kan worden dat we zeer blij moeten zijn met de mogelijkheid om de vogels te laten onderzoeken en dat we deze test zorgvuldig moeten gebruiken. Het is in het belang van de liefhebberij dat deze test valt onder de verantwoordelijkheid van de (vogel)dierenarts, waarbij de uitslag gekoppeld moet worden aan een betrouwbare identificatie en de datum van bloedafname. Deze benadering is de enige manier om duidelijkheid te verkrijgen en een essentieel onderdeel van de strijd tegen de verspreiding van deze besmettelijke vogelziekte.

O V E R

Bleekvleugel

Kleur:

Kop en masker:

Voorhoofd, schedel, achterschedel, wangen, bief en bovenborst tot aan de kleurafscheiding egaal grijs, iets lichter van kleur dan de kleur van de morkagrijze Japanse meeuw.

Vleugeldek en mantel:

Grote- middelste- en kleine vleugeldekveren, de slagpennen nek en bovenrug wit met een lichtgrijze waas, zo licht en egaal mogelijk van kleur.

Staart:

Boven- en onderstaartdekveren en de staartpennen egaal grijs van dezelfde kleur als kop en masker.

Snavel:

Bovensnavel donkergrijs, ondersnavel lichtgrijs.

Poten:

Poten grijs, nagels grijs.

Ogen:

Donkerbruin.

Tekening.

Onderlijf:

Op de borst, van vleugelbocht tot vleugelbocht loopt een scherpe kleurafscheiding. Op het nagenoeg witte onderlijf mag een V- vormige buiktekening waarneembaar zijn.

Broekbevedering:

Egaal grijs, van dezelfde kleur als kop en masker.

Keurtechnische aanwijzingen:

Bij de bleekvleugelmorkagrijz dient de eumelaninereductie voornamelijk in het middenstuk plaats te vinden. Ideaal is een nagenoeg ongepigmenteerd middenstuk (mantel, vleugeldek en onderlijf). De kleur van de koppartij (kop en masker) en de staartpartij (staart en broekbevedering) dienen de kleur van de morkagrijze Japanse meeuw zoveel mogelijk te benaderen en bovendien dient deze kleur zo egaal mogelijk te zijn. De kleurafscheiding tussen het middenstuk en de koppartij enerzijds en het middenstuk en de staartpartij anderzijds dienen zo scherp en duidelijk mogelijk te zijn, waardoor een zeer contrastrijke Japanse meeuw ontstaat. Een diep gekleurde kop en staartpartij in combinatie met een nagenoeg ongepig-

mokkagrijs

menteed middenstuk zonder buiktekening is voorlopig echter nog moeilijk realiseerbaar. Vaak zien we dat de mantel in vergelijking met het vleugeldek nog iets te donker van kleur is en/of de buiktekening nog zwak waarneembaar is. Geadviseerd wordt dit voorlopig nog soepel te beoordelen. Als ideaal wordt gezien dat de bovensnavel dezelfde kleurdiepte heeft als de kopbevedering. Een zwarte bovensnavel wekt derhalve storend op de kleuregaliteit. Het realiseren van de juiste reductiegraad in de bovensnavel is echter moeilijk. Een tweekleurige en/of blauwgrijze bovensnavel is een duidelijke kleurfout. Ook zien we

mokkafactor, de grijsfactor en de pastelfactor. Door de werking van de grijsfactor ontbreekt het roodbruine phaeomelanine volledig. De mokkafactor veroorzaakt een wijziging in de structuur van het eumelanine. De pastelfactor zorgt voor een reductie van het gewijzigde eumelanine. Om de ideale bleekvleugel mokkagrijs te realiseren moet men net als met alle andere kleurslagen minimaal vijf kweekstellen opzetten om succes af te dwingen. Nu zal dit bij, bijvoorbeeld zwartbruin, al gelijk in het eerste jaar kunnen, maar bij de bleekvleugel mokkagrijs moet men toch aan minimaal drie generaties denken! De

roodgrijs (welke te donker van snavel en lichaamskleur is) geschikt, met uiteraard minimale buiktekening. De pastelvorm hiervan, mits hij aan bovengenoemde eisen voldoet, is ook bruikbaar. De bleekvleugel roodbruine is, om het bleekvleugeleffect te verkrijgen wel, de meest geschikte, maar geeft als bijkomstigheid ook een bruine waas mee, wat minder gewenst is. Dit dient men er dan ook uit te kweken. Wel verkrijgt men een prima opgebleekt middenstuk. Uiteraard moet dit wel een bleekvleugel roodbruin van prima kwaliteit zijn, maar die zijn binnen de J.M.C. wel voorradig! De bleekvleugel is een contrastrijke creatie, welke door selectie uit de pastelkweek is ontstaan.

Enkele paringsmogelijkheden uit voorgenoemde kleurslagen zijn:

Koppel 1 Pastelmokkagrijs x pastelmokkagrijs.

Koppel 2 Bleekvleugelmokkabruin x pastelmokkagrijs

Koppel 3 Mokkaagrijs x bleekvleugelroodgrijs of pastelroodgrijs

Koppel 4 Mokkaagrijs x bleekvleugelroodbruin

Koppel 5 Bleekvleugelmokkaagrijs x bleekvleugelmokkaagrijs

Door de jongen uit de paring van koppel 1 aan elkaar te koppelen verkrijgt men door goede selectie uiteindelijk goede bleekvleugelmokkaagrijs. Ook zijn deze jongen al geschikt voor paring tegen jongen uit andere koppels. Uit de overige paringen kunnen we ook de jongen aan elkaar paren. Wel dient men bij alle koppelingen zeer streng te selecteren op een zo diep mogelijke kop, masker, broek en staartpartij enerzijds en een zo licht mogelijk middenstuk anderzijds. Jongen welke een duidelijk waarneembare buiktekening bezitten en jongen welke een "gehamerde" borstkleur bezitten, dient men uit te selecteren. Hopend dat dit artikel u enthousiast maakt voor deze kleurslag, wenst de T.C. u veel succes en denk aan het spreekwoord "Keulen en Aken zijn ook niet op een dag gebouwd".

Tekst: Jan de Nijs, TC JMC

Foto: P.v.d.Hooven.

regelmatig dat het masker afsteekt bij de kopkleur, dit is ook een kleurfout.

Kweektechnische aanwijzingen.

De bleekvleugel mokkagrijs zien we nog zeer weinig in aantal en nog minder van goede kwaliteit. De hieropvolgende kweektips zijn dan ook puur theoretisch. Hopend dat dit artikel er toe mag bijdragen dat we volgend jaar praktische kweektips kunnen geven!!!!!! De bleekvleugel mokkagrijs is een kleurslag die ontstaat door de inwerking van drie factoren namelijk: de

kleurslagen die we kunnen gebruiken zijn: mokkagrijs welke diep van kleur is en minimaal van buiktekening, pastel mokkagrijs welke ook minimaal van buiktekening dient te zijn en liefst ook een vrij licht rugdek/mantel bezit, bleekvleugel mokkabruin welke een groot contrast dient te hebben tussen kop/masker (welke diep van kleur moet zijn) tegen een middenstuk wat licht moet zijn van kleur. De broek/staartpartij moet weer diep van kleur zijn. Ook is een bleekvleugel

Samen met de zo fraaie Barraband-en de Prinses van Walesparkiet, vormt de **Bergparkiet** het geslacht **Polytelis** met als soortnaam **Anthopeplus**. Er zijn twee rassen beschreven, **P.a.anthopeplus**, welke voorkomt in Noordwest-Victoria, in het zuidoosten van Australië en **P.a.westralis** in Zuidwest-Australië, in de omgeving van Perth.

De Bergparkiet

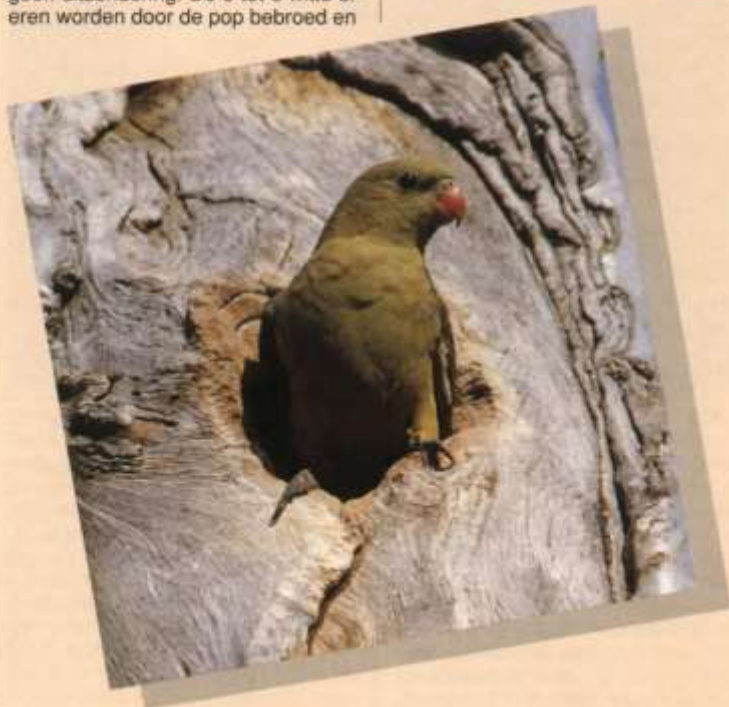
Tekst: Cevab

Foto's: A.Bruggeman en P.Rodgers.

Twee zogenaamd geografische rassen, vele honderden kilometers van elkaar verwijderd. In tegenstelling tot veel andere Australische parkieten, is het verspreidingsgebied van de Bergparkiet nooit uitgebreid, integendeel zelfs, het gebied is kleiner geworden en daardoor zou die splitsing in twee gebieden zijn ontstaan. Tussen die twee gebieden ligt de Nullarbar-woestijn, een enorme dorre zandvlakte die door een toenemende verdroging, aan de Bergparkieten geen bestaansmogelijkheden meer bood. Mede daardoor twijfelt men of er inderdaad wel sprake is van twee rassen. Alhoewel, de mannelijke exemplaren uit het zuidwesten zouden in het algemeen minder geel zijn dan die uit het zuidoosten. De poppen zijn sowieso gelijk van kleur. Opmerkelijk is evenwel dat ze in hun levenswijze wel veel van elkaar verschillen. In Zuidoost-Australië zijn het namelijk geen cultuurvogels, hetgeen tot gevolg heeft dat door steeds meer gebieden te cultiveren, de populatie tengevolge van een kleiner wordend leefgebied, ook kleiner is geworden. In zuidwest-Australië houdt de Bergparkiet zich hoofdzakelijk en bij voorkeur op in de grote en uitgestrekte landbouwgebieden. Die gebieden zijn en worden nog steeds uitgebreid hetgeen betekent dat het leefgebied van de vogels dus ook groter wordt, waardoor de populatie ook is toegenomen, ze komen zelfs voor in de stad Perth. Het laat zich evenwel verstaan dat de schade die de vogels in die cultuurgebieden aanrichten niet gering is en ze worden dan ook bij regelmaat afgeschoten. Hun voedsel bestaat uit allerlei zaden, o.a. van eucalyptus, acacia, grassen en diverse wilde planten, die ze op de grond zoeken en verorberen, terwijl ze hoog in de toppen van de eucalyptusbo-

men, waar ze zich veelal ophouden, zich tegoed doen aan bladknoppen, nectar en insecten. Bovendien eten ze bessen, noten en groen. Er is een duidelijk verschil in de verschijningsvorm van man en pop. Beiden zijn ongeveer 40-43 cm groot. De man is overwegend geel en de pop olijfgroen. Bij de man is de onderstaart volledig zwart, de pop heeft roze-omzoomde onderstaartdekveren. De jongen gelijken sterk op de volwassen pop en zijn voor wat betreft het geslacht moeilijk te onderkennen. Meestal broeden ze in de nabijheid van water. De nestholte bevindt zich hoog (10-12 meter) in de rechte hoofdstam van een eucalyptus. De holte is veelal diep, 3 tot 5 meter is geen uitzondering. De 3 tot 6 witte eieren worden door de pop bebroed en

zij is daar zo'n 20-21 dagen mee bezig vooraleer de jongen uitkomen. Onderwijl wordt ze meerdere malen per dag door de man gevoerd. Jonge Bergparkieten worden aanvankelijk alleen door de pop maar na enige dagen door beide oudervogels gevoerd en grootgebracht. Als de jonge vogels 5 tot 6 weken oud zijn, vliegen ze uit maar worden dan nog een tweetal weken door de oudervogels gevoerd. In hun jeugdkleed gelijken ze, zoals al is gezegd, op de volwassen pop, overwegend olijfgroen en zijn ze aan het geslacht nog niet te onderkennen. Dit laatste laat overigens niet zo lang op zich wachten, al vrij snel komen bij de jonge mannen de eerste geelkleurige veertjes op de kop en borst door.

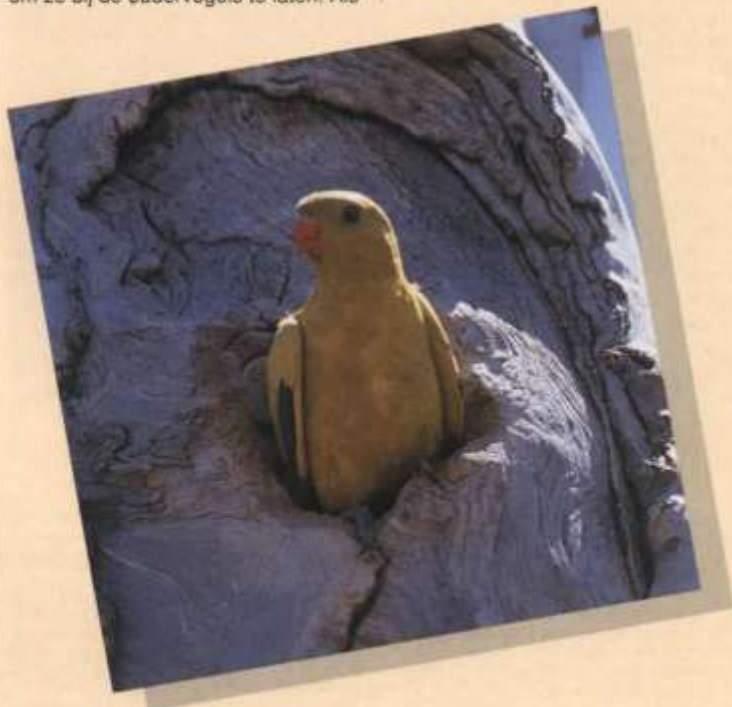
De jeugdruï is pas helemaal voltooid als de vogels 16-18 maanden oud zijn. Hun leven in de minimaal 5 tot 6 meter lange volière, komt ondanks de beperkingen die ze dan nu eenmaal hebben, geheel overeen met hun gedrag in de natuur. Het zijn sterke vliegers en vandaar dat de lengte van de volière niet te krap mag zijn. We doen er tevens goed aan om aan de voorkant van de vlucht een zitstok te bevestigen waarop de vogels kunnen landen. Is zo'n stok niet aanwezig dan kan het gebeuren, vooral bij jonge vogels, dat ze met een vrij harde klap tegen het gaas aanvliegen. De vlucht moet bovendien zijn voorzien van een goed beschutte plaats, een halfopen nachtverblijf waarin ook de voedertafel aanwezig is. Bergparkieten zijn sterke vogels die ons klimaat goed verdragen. Als voedsel verstrekken we een goed mengsel zaden voor grote parkieten, waarin naast miliet en witzaad ook zonnepitten, saffloorpitten, hennepzaad en gepelde hele haver zit. Eventueel is de mengeling nog te verrijken met o.a. paddy, rode en witte dari, mais, lijsterbes, rozijnen enzovoorts. Tijdens de opfokperiode moet men het basismenu uitbreiden met ei-en groenvoer, wortel, appel enzovoorts. Op een leeftijd van minimaal twee jaar mogen we van ze verwachten dat ze tot voortplanting komen. Jongere vogels ondernemen wel eens eerder pogingen daartoe,

maar heel vaak leidt dat tot teleurstellende resultaten. Als nestgelegenheid brengen we in de vlucht een houten nestkast aan van zo'n 80 cm hoog met een bodemoppervlakte van 35x35 cm en een invlieggat met een middellijn van ongeveer 9 cm. Op de bodem brengen we een laag vermolmd hout aan en eventueel ook nog een stuk rottend hout dat ze dan zelf verder fijnknagen. Uiteraard ringen we de jonge vogels en de ring moet een diameter hebben van 6 mm. Het broeden en grootbrengen van Bergparkieten levert in het algemeen geen problemen op. Wel kan het in het begin wel eens knudde met ze zijn, met name als de vogels nog te jong zijn of dat bijvoorbeeld de pop al wel en de man nog niet in broedstemming verkeert. In beide gevallen kunnen onbevuchte

eieren het gevolg zijn. Tijdens de broedperiode is vaak de man wat drukker, onrustiger en agressiever maar in de meeste gevallen levert dat geen problemen op. Als de jongen zijn uitgevlogen is er geen bezwaar om ze bij de oudervogels te laten. Als

die echter tot een volgend legsel komen, dan is het verstandig om de jongen wel uit te vangen en apart te zetten. Niet zozeer omdat er vechtpartijen zouden dreigen maar meer omdat de al uitgevlogen jongen zich nog graag door de oudervogels laten voeren, ook als ze al duidelijk zelfstandig zijn, en dat leidt dan de oudervogels te veel af.

In het algemeen kunnen we zeggen dat Bergparkieten vriendelijke, rustige vogels zijn, met andere woorden het zijn uitstekende volièrevogels. Als u misschien door het lezen van dit artikel dan wel anderszins ook geïnteresseerd bent geraakt in deze fraaie parkieten en u zou ze willen aanschaffen, bedenk dan dat u het beste af bent met jonge vogels. Het duurt dan weliswaar wat langer voor u op goede kweekresultaten kan rekenen, ze moeten minstens twee jaar oud zijn, weet u nog, maar dat is altijd nog beter dan het aanschaffen van een zogenaamd kweekkoppel want dat blijkt nogal eens dubieus te zijn.

sel

De l

De Piapiak

Een kraaiachtige, welke we slechts zelden in gevangenschap aantreffen, is zeker de Piapiak (*Ptilostomus aler*). Dit komt zeker niet omdat de soort in het wild zeldzaam zou zijn, maar omdat er voor deze vogels aanschijsend geen belangstelling bij de liefhebbers bestaat. Met een lengte van 35 centimeter zijn ze namelijk niet met kleine vogels samen te houden en indien men dan toch grote insecten- en vruchtetende vogels wil gaan houden, zijn er tal van soorten, die veel kleurrijker (en dus interessanter ?) zijn. De Piapiak is namelijk hoofdzakelijk zwart gekleurd met daarover een purperachtige glans. Verder zijn in de vleugels en staart ook nog enkele bruintonen te vinden. Persoonlijk vind ik de ogen van deze soort nog het mooist, ze zijn namelijk opvallend purperblauw van kleur (maar dat is natuurlijk een kwestie van smaak). Hoewel ze ook onder de naam Afrikaanse zwarte ekster bekend staan, schijnen ze wetenschappelijk met de echte eksters (geslacht *Pica*) niet nauwverwant te zijn. Hun verspreidingsgebied is vrij groot en loopt van Senegal tot Ethiopië en in het zuiden tot in Oeganda. Hier treffen we ze in savannes aan waar ze meest in de buurt van *Borassus*-palmen te vinden zijn. Het vruchtvlees van de noten van deze palm staat dan ook op het menu van deze soort. Verder ziet men ze ook vaak in de buurt van groot wild en

huisvee, waar ze de insecten, die deze dieren opschrikken, vangen. Ook ziet men ze vaak op de ruggen van grotere dieren en ook hier zoeken ze naar insecten (hoofdzakelijk vliegen). Buiten de broedtijd leven ze in kleine groepjes van 10 of meer exemplaren en ze zijn dan vooral 's ochtends en 's avonds actief. Overdag, als het te warm is, zitten ze dan beschut in bomen en dergelijke. In de broedtijd zonderen zich de paren af en bouwen in een holle palmstam (of andere boom) uit takjes, hooi en palmvezels een komvormig nest, waar 3 tot 7 eitjes in worden gelegd. Deze zijn bleek blauwgroen en vaak zijn er enkele beige en bruine vlekjes op. Verder is er over de broed-biologie van deze soort nog weinig bekend. Zoals reeds gezegd, is de belangstelling voor de-

ze vogels gering en ze worden daarom slechts zelden ingevoerd. In het Vogelpark Walsrode is lange tijd een enkel dier aanwezig geweest. Dit exemplaar werd samen met een aantal andere enkelingen (Bladsnavelblauwe toekan, Boomekster) en een koppel Hokko's in een grote, beplante voliëre in de Fazanterie gehouden. Aansluitend aan deze buitenvoliëre was ook nog een ruim, verwarmbaar binnenvoliëre. Het voedsel wat we dit gezelschap gaven, bestond uit een grof universeelvoer waar we in stukken gesneden ééndags-kuikens en stukjes vis (karper, voorn) doormengde. Ook het fruit, wat eigenlijk voor de Blauwe toekan bestemd was, werd graag door de Piapiak genomen. Voor zover ik heb kunnen nagaan, is er met deze soort in gevangenschap nog nooit gekweekt, dus de geïntresseerde liefhebber kan hier nog een primeur behalen. Tevens hebben we dan de mogelijkheid, meer over de broedbiologie van deze soort te weten te komen.

Maarten de Ruiter

K.B.O.F. "De Witte Spreeuwen"

Het beste en meest gelezen Belgisch Ornithologisch tijdschrift voor vogelliefhebbers en kwekers. Verschijnt maandelijks, oplage 25.000 exemplaren alleen in Vlaams-België. Het bevat elke maand 80 pagina's wetenschappelijke artikels, prachtig geïllustreerd. Alle informatie over huisvesting, houden van, verzorgen; kweken met en tentoonstellen van uw lievelingsvogels. Jaarabonnement: **700 BEF of 40 NGL**. Betalin op rekeningnummer 57.55.24.308 bij de ABN-AMRO bank te Maastricht (giro nr v/d ABN-AMRO 1033360) van 40 gulden of per eurocheque van 700 BEF aan de H. Roger Bruyninckx, Algemeen Nationaal Penningmeester K.B.O.F., Keizerstraat 13 te 3360 Bierbeek (Lovenjoel) Tel. 09.32.16.460088. **Gratis proefnummer op aanvraag.**

Lonchura-Kwekers opgelet !

Het is november vorig jaar als u deze kop boven een artikeltje aantreft op pagina 521 van dit maandblad. In het betreffende artikel werd u op de hoogte gebracht van de werkzaamheden van de lonchura-groep.

Langzaam maar zeker begint de herziene en uitgebreide standaard van de lonchura-soorten compleet te raken. Er blijven echter nog enkele vragen open. Bij een van deze vragen willen wij opnieuw uw hulp invoeren. Het betreft de vererving van de kleurslag wit bij de rijstvogel.

Wanneer tijdens de tentoonstelling een zuiver witte rijstvogel wordt voorgedragen, is er tijdens het uitkleuren van deze vogel veel gebeurd. In het begin is deze witte rijstvogel niet zo mooi wit, bij het uitvliegen blijkt in bijna alle gevallen deze vogel een hoeveelheid melanine in het rugdek te tonen. Naarmate deze vogel verder op kleur komt verdwijnt in de meeste gevallen deze aanslag totaal; wat overblijft is een zuiver witte rijstvogel. Hoe de vererving van de witte kleurslag is, blijft echter onduidelijk.

Wat wij ons afvragen is: wat hebben

de bont- en de wifactor met elkaar te maken en moet een witte rijstvogel een bontfactor in zich hebben om uiteindelijk volledig wit uit te kleuren? Wat wij nu graag van u willen weten is het volgende.

A) Kweekte u al eens witte rijstvogels welke bij het uitvliegen smetteloos wit waren zonder pigmentsaanslag?

- B) Paarde u al eens twee witte rijstvogels aan elkaar en bleken er bij de jongen bonte of grijze uit te vliegen?
- C) Paarde u al eens twee matig bonte rijstvogels aan elkaar en bleken er bij de jongen witte uit te vliegen?
- D) Paarde u al eens een witte rijstvogel aan een zuiver grijze en waren alle jongen bont?
- E) Hoe denkt u dat de vererving van de witte rijstvogels is?
- F) Heeft u al eens uit twee grijze rijstvogels zuiver witte rijstvogels gekweekt?

Uw reacties ontvangen wij graag zo spoedig mogelijk.
Berend Bosch
Horstacker 21-33
6546 GE Nijmegen.

Wilt u verder contact hebben met leden van de lonchura-groep, dan kan dit:

Hans van de Weerdhof
08385-10443
Pieter van den Hooven
038-223812
Berend Bosch
080-785621.

E E N B I J Z O N D E

"Keejaaa, kejjaaa.." klinkt het door de ruimte. En nog een keer verscheurt de rauwe kreet van een grote vogel de stilte rond Mount Luxmoore. Ook uit een andere richting en verder weg komt het antwoord van een soortgenoot van het gevleugelde wezen dat door de bergen van Nieuw-Zeeland's Zuidereiland zwerft.

En ineens scheert een schaduw over de nabije rotsen. Ik ontwaar het silhouet van de grote vogel die voor de verstoring van mijn stille overpeinzing op een rotsblok verantwoordelijk is.

Met zijn gevingerde vleugeltoppen en statige vlucht zou ik hem bijna aanzien voor een grote roofvogel die op zijn prooi ging landen.

Maar de olijfgroene verschijning vliegt naar een rotsblok, niet meer dan vier meter van mij vandaan en kijkt me brutaal, bijna uitdagend aan. Het blijkt helemaal geen valk - of zoals men in Nieuw Zeeland zegt: Hareer- te zijn. Zijn snavel is wel krom. Maar in de intelligente nieuwsgierige oogjes die mij

van zo nabij aankijken, kun je lezen: "Mijn naam is Kea, en wie ben jij wel?"

Met dit gedeelte uit het verslag van mijn reis in december j.l. naar Nieuw-Zeeland wil ik u voorstellen aan de enige levende papegaaisoort die zijn leefgebied boven de boomgrens heeft

en die volkomen vertrouwd is met sneeuw en ijs. Alleen reeds hierom is de Kea een vogel die in de kromsnavelfamilie een bijzondere plaats inneemt. Alle andere grote parkieten en papegaaien komen in (sub-) tropische streken voor waar hun voorkomen wordt geassocieerd met zonnige sa-

R E E R V A R I N G

vannen, groene heuvels of dichte wouden. Papegaaien zijn in onze ogen tenslotte kinderen van de tropen en nu komt daar ineens een eigenzinnige kromsnavel aanvliegen die het leven leidt van een alpenkraai. Hij vertoont zich niet verder bergafwaarts dan nodig is om in de bovenste beplantingsgordels knoppen van de bomen te eten en insecten te zoeken onder de plukken mos. En anders is ie wel juist boven deze zone bezig met wroeten in de grote pollen tussockgras die de hoogste beplantingszone van het gebergte vormen. De Kea mijdt ook in de winter, wanneer de koude in zijn leefgebied allesdoordringend wordt, het dal alsof het een vijandig gebied is. Natuurlijk is dat veelal de plek waar mensen wonen en veel diersoorten die de bergen bewonen, weten ongetwijfeld instinctmatig dat het dal daardoor gevaarlijk of op zijn minst minder veilig is. Voor de Kea geldt dit bezwaar niet of in ieder

geval minder. Hij heeft de naam weinig wantrouwen tegenover mensen aan de dag te leggen. De vogels die ik op mijn tocht door de bergen in Fiordland (zuidwesthoek van het Zuidereiland) heb kunnen aanschouwen, bevestigen die reputatie zonder uitzondering. Je kunt zelfs gerust stellen dat de Kea in menig opzicht de mens goedgunstig gezind is. Hij lijkt vaak heel bewust het gezelschap van de mens op te zoeken.

De eerste kennismaking, waarnaar ik overigens alle eerdere dagen in Nieuw-Zeeland met grote spanning heb uitgekeken, vond plaats bij Fox Glacier. Het is een nabij de Tasman-Zee gelegen plek waar de grootste gletsjertong van de Nieuw-Zeelandse alpen voor toeristen bereikbaar is gemaakt. Men rijdt er naar een parkeerterreintje dat uitzicht biedt op de indrukwekkende blauwgroene ijsmuur en de majestueuze bergen waaraan de gletsjer zijn enorme afmetingen

dankt. Men stapt uit de auto en met het geluk dat mij trof staat men dan prompt tussen een gezellige kea-familie. Toen ik er arriveerde vlogen er vier kea's rond, twee stuks van een groter formaat dan ik voor mogelijk had gehouden. Omdat zij duidelijk de kleuren van de volwassen vogel vertoonden en geen gele snavelranden en ring om de ogen hadden, hield ik het erop dat zij de ouders waren. De beide andere vogels waren duidelijk kleiner, waren wat lichter van kleur en bezaten wat geel aan snavel en oogringen. Deze jonge vogels waren ook bereid de in Nieuw-Zeeland algemeen bekende reputatie van "clown van de begen" waar te maken. Nadat een toerist ze een stukje brood had toegeworpen, buitelden zij in een spontaan opgekomen stoeipartij over elkaar heen. De aanwezigheid van een groep mensen leek er voor hun weinig aan af of toe te doen. Ik was zo verrast dat ik nauwelijks in staat was

een foto te maken. En toen ik zover was verscheen uit het dal een heli-copter. Vier paar kraalogen keken enigszins bezorgd in de richting van het lawaai en weg waren de vogels. Alhoewel mijn reisgenoten en ik die middag de omgeving van de gletsjer in de stromende regen hebben verkend tot we op jonge Kea's het end geen droge draad meer aan het lijf hadden, was Fox Glacier voor mij de topattractie van de eerste vakantie-kweek.

Het voeren van de Kea's dat ik zojuist noemde is overigens een slechte zaak. De Kea, die wellicht uit pure nieuwsgierigheid de mens opzoekt wordt voor zijn komst beloond wanneer hem eten wordt gegeven. Wanneer dat maar vaak genoeg gebeurt, gaan de vogels geleidelijk ophouden zelf naar voedsel te zoeken. Vooral voor jonge kea's is dat een ontwikkeling die heel slecht is. Op die manier krijgen zij onvoldoende gelegenheid te leren het schaarse voedsel in de bergen te bemachtigen, wat natuurlijk ongunstig is voor hun overlevingskansen. De Kea heeft die kansen allemaal hard nodig. Zijn leefgebied is vrij beperkt: alleen de alpiene zone van het Nieuwzeelandse Zuidereiland. In de zestiger jaren is met name het berggebied van Arthur Pass Park intensief onderzocht op de daar levende Kea's. Er zouden er indertijd circa 450 leven in een gebied met een middellijn van ongeveer 25 km². Aan het voorkomen van de Kea in deze dicht-heden wordt thans getwijfeld. Echt algemeen voorkomend is hij thans naar alle waarschijnlijkheid niet, alhoewel de vrij veelvuldige ontmoetingen tussen Kea's en mensen het tegenover-gestelde doet vermoeden. Ornithologen sluiten niet uit dat hun aantallen relatief gering zijn. Als er gedacht wordt dat er nog heel wat Kea's zijn, dan komt dat omdat de (weinig?) vogels die er nog zijn zich allemaal laten zien. Ze zoeken nu eenmaal de mens op. Ik kan niet beoordelen of die somber stammende conclusie juist is. Maar een ding staat wel vast: een vogel die een zo beperkt gebied bewoont als de Kea, verkeert ook bij redelijke aantallen in een situatie die niet erg zeker is. Een lokale natuur-

ramp kan de soort al snel op de rand van uitsterven brengen. Nieuw-Zee-land heeft op het gebied van verdwenen diersoorten helaas al een "sterke reputatie" opgebouwd. We kennen immers allemaal de verhalen over de reusachtige Moa's die de eilanden bevolkten, het uitsterven van de Hui, de minimale aantallen waarin de Uilpa-pegai (kakapo) en de Takahe nog voorkomen. Er zijn ook wendingen ten goede. De Kea heeft niet langer de onverdiend slechte reputatie te doden. Ik ben hiermee aangeland op een tweede punt van groot verschil met andere papegaaien: het vermoeden (en volgens sommigen de zekerheid) dat de Kea vlees- of in ieder geval aaseter is. Er zouden betrouwbare waarnemingen zijn van Kea's die zicht te goed deden aan dode schapen. Het zou de vogels om het niervet te doen zijn. Andere berichten hielden in dat de vogels het vlees aten. De boeren hebben in het verleden het zekere voor het onzekere genomen en de kans benut de Kea zoveel mogelijk af te schieten. Er zijn jaren geweest dat er drie tot vierduizend werden gedood en het mag een wonder heten, dat de Kea niet in de loop van deze eeuw de weg van de Dodo is gegaan. Gelukkig kwam er in de begin zestiger jaren een wending ten goede. Nieuw-zeelands Kea-kenner bij uitstek, Mr. J.R. Jackson publiceerde de uitkomst van zijn uitvoerig onderzoek naar het eetgedrag van de vogel. Hij wist aan te tonen dat er geen bewijzen of onbetwistbare waarnemingen waren van Kea's die schapen doodden. De jacht op de Kea werd omgezet in (in eerste aanleg) beperkte bescherming, later gevolgd door algehele bescherming. De boeren in Nieuw-Zeeland delen nu het besef dat de Kea geen reële bereiding van de veestapel betekent. Maar het verhaal over de wat vreemde relatie tussen de vogel en (dode) schapen is gebleven. De opvatting die nu overheerst luidt: dat de vogel zich inderdaad wel eens aan kadavers van schapen en andere dode zoogdieren te goed doet. Hun aanwezigheid bij juist gestorven schapen wordt wel vergeleken met het gedrag van gieren. Gieren doden in het algemeen evenmin.

Zij wachten af tot de stervende de laatste adem heeft uitgeblazen en gaan dan pas tot de maaltijd over.

Na dit nogal lugubere aspect van het kea-gedrag nog een paar leukere dingen. De eerder genoemde nieuwsgierigheid van de Kea leidt tot gekke toestanden op plaatsen waar vogel en mens elkaar ontmoeten. Zo wordt de bergwandelaar die bijvoorbeeld de driedaagse Keppler-track (bij Te Anau in Fiordland) loopt ernstig gewaar-schuwd voor de Kea. Natuurlijk mag hij de vogel niet voeren, maar ook wordt dringend voorgeschreven de ramen en deuren van de berghut dicht te houden zodat de Kea niet kan binnendringen. Wij doen thuis alles om onze kostbare vogels binnen te houden. Maar in Nieuw-Zeeland vliegt een snuggere papegai rond die je beter een beetje op afstand kunt houden. De stickers op de berghutten "Close door to keep Kea out" zijn echt niet overbodig. Een ondernemende Kea is in staat een stel bergschoenen dat buiten de berghut overnacht deskundig te mollen. Kea's vernielen vaak ook de bagage die onvoldoende beschermd op de imperial van de auto wordt meegevoerd. Talrijk zijn ook de voorbeelden dat de vogel het heeft gemunt op de rubberstrips rond de ramen van de auto. Daarentegen is mij van agressief gedrag jegens mensen niets bekend. Wat mezelf betreft geldt het tegendeel. Bij twee gelegenheden was ik zeer nabij de Kea. Ik stak hem mijn (lege) hand toe, een gebaar dat de nieuwsgierige vogel niet in staat is te negeren. Voorzichtig kwam de vogel naderbij en rekte de hals uit om te zien wat in de hand was verscholen. Beide keren pakte de vogel een vinger beet met zijn lange gebogen snavel. Het leek een riskante zaak, want de snavel had iets gemeen met een snoeischaar. Maar meer dan aftasten had de vogel niet in de zin. Een dier dat zo nieuwsgierig is als de Kea is ongetwijfeld te vriendelijk om zonder zelf pijn gedaan te worden een ander wezen te bezeren. Uit deze "lijfelijke" kennismaking met de Kea heb ik de overtuiging overgehouden, dat de vogel geen schapenmoordenaar kan zijn. De ornithologen die zijn moordenaarsreputatie bestrijden, hebben

EEN BIJZONDERE ERVARING

naar mijn overtuiging het recht aan hun zijde.

Een andere prettige eigenschap betreft zijn speelsheid. Ik beschreef zojuist al de spelende Kea's bij Fox Glacier. Onder bergwandelaars in Nieuw-Zeeland is bekend dat in een van de berghutten in Fiordland de gasten al vroeg in de ochtend worden geweekt door een Kea die op zijn achterste van het golfplatendak afglijdt en met een doffe dreun in de goot landt. Het schijnt hem erg goed te bekomen, want hij houdt al jaren aan deze gewoonte vast. Het zal u duidelijk zijn, dat de Kea in Nieuw-Zeeland met recht wel de "clown van de bergen" wordt genoemd.

Tot slot nog iets over de Kea als voliërevogel. Het is niet gemakkelijk hierover veel nieuws te melden. Deze papegaai wordt nog bepaald niet veel-

vuldig gehouden. En kweekresultaten zijn zeker in ons land nog weer zeldzamer. In Zeeland en Noord-Brabant zijn mij slechts enkele kwekers bekend die in het gelukkig bezit van de vogel zijn. In een geval zijn er ook broedresultaten behaald. Ik vind het een beetje wonderlijk, dat de kweek niet gemakkelijk is. In de vogelparken van Te Anau en Dunedin in Nieuw-Zeeland was de Kea ook vertegenwoordigd. Verschillende paren hadden jongen. Wat me daar overigens opviel was de grote hoeveelheid speelwerkstukken die de vogels hadden gekregen: stammen en stronken van verschillende soort en afmetingen en een voliërebodem met allerlei stukken steen. Je zag de vogels veelvuldig bezig met al die dingen. Misschien hebben ze zoiets nodig om hun nieuwsgierigheid en speelsheid bot te

vieren. Als dat het geval is, zullen Kea's zoals ze worden gehouden in Te Anau etc., meer plezier in hun leven hebben. En dat kan alleen maar betekenen dat ze ook sneller aan gezinsuitbreiding zullen denken. De keahouders die tot dusver nog geen broedresultaten hebben geboekt, zou ik graag in overweging willen geven wat te experimenteren met "speelvoorzieningen".

Ik wens ze bij die verdere broedexperimenten veel succes toe en hoop dat deze bijzondere papegaai mede door hun inzet spoedig voor een bredere kring van liefhebbers bereikbaar wordt.

Tekst en foto's: Jan Snoek.

De bevedering van de ideale grasparkiet

Type 4: Medium buff.

Dit type bevedering zit tussen medium en buff in. Er zijn kwekers die bewust dit type bevedering kweken voor hun showvogels, dit zijn liefhebbers van de buff bevedering. Grasparkieten met deze bevedering kunnen hele goede showvogels zijn zoals men op de foto's kan zien. Een voorwaarde is wel dat grasparkieten met deze bevedering een goede lichaamslengte hebben, ze zijn dan vaak 24 cm of langer, maar ook de stokstand is bepalend. Zodra dit type vogel korter wordt gaat het model snel achteruit en de onderlinge verhoudingen kloppen dan niet meer. Ook zal het "showmanschap" van deze vogels aanmerkelijk minder zijn dan van de type 3 vogels. Het type zal nooit zo mooi en volledig zijn als van vogels met de medium bevedering. Ook zal het moeilijker worden om deze vogels meerdere tentoonstellingen per jaar mee te laten doen daar er meer tijd nodig is om ze op gewicht en in conditie te krijgen.

Type 5: Buff bevedering.

De paring buff x buff zal de kenmerken bij de jongen hieruit versterken waardoor de onderdons zal toenemen. De bevederingsstructuur wordt dan grover en de bevederingslengte zal toenemen waardoor het model negatief beïnvloed wordt. Ook de poot inplant en poot stand laat bij deze grasparkieten te wensen over. Vaak zijn het brede vogels waarvan de poten ver uit elkaar staan waardoor ze praktisch op stok komen te liggen. Grasparkieten met deze extreme bevedering worden ook wel super buff of dubbel buff genoemd.

Functie van de veren:

Veren kunnen we onderverdelen in 4 groepen nl: **Haarveren** welke hoofdzakelijk bij jonge duiven voorkomen en waarvan de functie niet duidelijk is. **Donsbevedering** voor warmte en isolatie, deze donsveertjes worden afgedekt door **dekveren** wat de lichaamsbevedering is. En de **grote pennen** zoals slagpennen en staart-

pennen. Het isolatievermogen van de bevedering en het behoud van warmte kan de vogel zelf regelen door

meer of minder lucht op te nemen tussen de bevedering. Dit is voor vogels met hun hoge lichaamstemperatuur

ysel

De /

(± 42°C) bijzonder belangrijk want zweetklieren om de lichaamstemperatuur te regelen komt bij vogels niet voor. Donsbevedering vindt men als eerste verenkleed bij pas uitgekomen grasparkieten. De haakjes van de donsveertjes zijn zo fijn dat deze

steeds afbreken waardoor er een heel fijn poeder ontstaat waarmee de grasparkiet zijn verenpak waterafstotend kan maken. Dit heeft dezelfde functie als bij andere soorten vogels het vet uit de stuitklier.

Tenslotte:

Grasparkieten zijn er voor ons plezier met het doel om hiervan te genieten. Goede showvogels zijn een streling voor het oog en uiteindelijk streven we wereldwijd naar hetzelfde ideaal. Hopelijk zal dit artikel een steentje bijdragen aan dit ideaal.

Tekst: Harry van Doorne.

Foto's: Aart Stellenaar, Bert de Graaf en David R. Topliss.

Foto 1:

Hier ziet u de borst en kopveer van de hemelsblauwe geelmasker gezoomde man van foto 1. De borstveer is goed breed, ook de uiteinde van de veer heeft juiste vorm. De baarden aan de uiteinde van de borstveer sluiten niet optimaal aan. De onderdons bij deze veer is te lang voor de ideale showvogel. De kopveer heeft de juiste breedte en lengte.

Foto 2:

Hemelsblauwe geelmaskergezoomde man, dit is een grasparkiet met bevederingstype 4 "Mediumbuff". Dit is zeker een goede showvogel, maar door deze soort bevedering wordt het moeilijker om zo'n vogel in conditie te krijgen, meerdere show's per jaar zijn dan niet mogelijk. Ook de wigvorm van het lichaam is niet optimaal meer door deze soort bevedering. De bevedering wordt niet strak genoeg tegen het lichaam gedragen, dit wordt veroorzaakt door de aanwezige onderdons.

Foto 3:

Grijs cinnamon, dit is een echte kampioensvogel, was vele malen kampioen o.a. in 1990, Best in show op de "Budgerigar Society Worldshow". Deze grasparkiet is gekweekt door de Engelse kweker David R. Topliss. Goede around showvogel, heeft een goede breedte en hoogte in de kop. Bevederingstype zit tussen medium en mediumbuff in, ondanks de lengte van de bevedering, wordt deze goed tegen het lichaam gedragen, wat het type ten goede komt.

Nieuwe ontwikkelingen in de kleurkanariesport

De tijd staat niet stil.....

Dit is merkbaar aan allerlei ontwikkelingen die zich voltrekken op het maatschappelijke en sociaal vlak maar zeker ook aan de ontwikkelingen binnen onze hobby. Naarmate we langer met onze hobby bezig zijn en deze intensiever gaan beleven, des te meer verandert ook ons inzicht in de diverse aspecten en neemt de kennis meer en meer toe waardoor uiteindelijk veranderde standpunten worden opgenomen.

Naast een vaak bijna wetenschappelijke beoefening van de kleurkanariesport is er evenwel nog een minstens zo'n belangrijke ontwikkeling en dat is wel het feit dat we steeds meer contacten leggen met mensen die onze hobby ook uitoefenen maar niet direct in onze naaste omgeving verblijven. Ik bedoel dan vooral de contacten die we leggen met vogelliefhebbers in het buitenland of met hen die in ons land lid zijn van andere organisaties. Ook nemen steeds meer vogelliefhebbers deel aan grote buitenlandse tentoonstellingen en of aan de ieder jaar georganiseerde Wereldtentoonstelling van de COM, Kleurkanarie- en postuurkanariekeurmeesters van de NBvV worden steeds vaker uitgenodigd om in het buitenland te keuren. Men komt ze tegen in zowel Kopenhagen als in Miami.

Het gevolg is dat steeds meer kwekers en keurmeesters in aanraking komen met opvattingen over het houden en tentoonstellen van kleurkanaries, die in ons land nog niet algemeen aanvaard zijn. Meerdere malen is al aan de Technische Commissie Kleur- en postuurkanaries gevraagd waarom bepaalde zaken niet worden overgenomen. Wat in het buitenland kan, dat kan toch ook bij ons.....!

Zo eenvoudig liggen deze zaken als regel niet. Uitgaande van het beleid dat de TC voert ten aanzien van allerlei ontwikkelingen op het gebied van de kleurkanariesport, kan worden vermeld dat er nu al weer een aantal jaren achtereen gezamenlijke vergaderingen worden gehouden met de technische commissies kleurkanaries van alle grote bonden in Nederland en België. Deze vergaderingen zullen er

toe moeten leiden dat we onderling een zo'n groot mogelijke eenheid nastreven ten aanzien van vooral de wijze waarop standaardisen voor de diverse kleuren worden vastgelegd en richtlijnen voor het keuren van kleurkanaries worden opgesteld. In een groter, mondiaal verband is de Technische Commissie actief betrokken bij o.a. de tot standkoming van de COM-standaarden voor Kleurkanaries en die voor Postuurkanaries.

Nationale en internationale besprekingen moeten resulteren in een te meten resultaat. Dit resultaat moet leiden tot een grotere uniformiteit ten aanzien van de benadering van alle nieuwe ontwikkelingen. Het gevolg daarvan is dat wij er niet altijd vanuit kunnen gaan dat onze zienswijze juist is. Het is goed dat andere landen zaken van ons overnemen maar aan de andere kant moeten wij ook zaken willen gaan invoeren die bij andere organisaties al enige tijd algemeen zijn.

De benaming van de kleurkanaries.

De benaming van een kleurslag werd bepaald door de historische ontwikkeling van de verschillende mutaties. Pastel ontstond eerder dan ivoor zodat de naam pastel-ivoor werd en niet andersom. Een tweede vaste regel was dat eerst de geslachtsgebonden eigenschappen werden genoemd en daarna de onafhankelijke; b.v. pastel ivoor opaal en niet opaal ivoor pastel. Zo waren er nog een aantal regels waardoor het voor iedereen duidelijk was hoe een naamgeving werd opgebouwd. Dit systeem werd evenwel niet in alle landen toegepast waardoor van uniformiteit sprake was.

Tijdens een internationale bijeenkomst van het OMJ (= het bestuur van alle COM-keurmeesters) op 4, 5 en 6 mei 1990 te Porrentruy in Zwitserland, is de tekst van een internationale standaard voor kleurkanaries vastgesteld. Deze standaard kwam tot stand door de actieve inbreng van de technische commissieleden uit Nederland (beide grote bonden), België, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Zwitserland en Italië. De standaard werd gedrukt en inmiddels is iedere COM-kleurkanariekeurmeester in het bezit

hiervan. Uiteraard is deze standaard, via het Bondsbureau, ook beschikbaar voor iedere kleurkanariekwaker die zich wat meer internationaal wil oriënteren.

Als we met elkaar streven naar een mondiale uniformiteit, dan moeten we ook iets gaan doen met die nieuwe standaard voor kleurkanaries. In de meeste landen om ons heen heeft men dan ook al een aantal zaken direct ingevoerd o.a. een andere naamgeving voor de kleurslagen en een ander maximaal aantal kleurpunten. Zij, die hebben ingezonden op de Wereldtentoonstellingen in Breda en Bocholt, zijn hiermee al bekend geraakt. Binnen de NBvV geven we er de voorkeur aan om op een meer geleidelijke wijze de internationale naamgeving vertrouwd te laten worden bij de vele duizende kanariekwakers. Immers, zij zijn zo gewend aan de nu ingeburgerde namen dat het niet eenvoudig zal zijn deze in een keer los te laten. Toch zullen we er niet aan denken dat bijvoorbeeld met het van kracht worden van een nieuw vraagprogramma (vanaf 1996) de internationale naamgeving zal worden toegepast.

In een korte serie artikels in Onze Vogels zal de Technische Commissie Kleur- en postuurkanaries een uitleg geven over de opbouw van de nieuwe kleurbenamingen voor kleurkanaries. Wie aandachtig het nu geldende vraagprogramma voor kleurkanaries heeft bestudeerd is al tot de conclusie dat een aantal kleurslagen een andere naam heeft gekregen. Deze wijzigingen zullen het eerst worden behandeld.

**De Technische Commissie
Kleur- en postuurkanaries
H.K. van der Wal.**

Cotingidae

Tekst: Cees van Berkel
Foto's: H.Bielfeld, C.Scholtz/
v.d.Hoven, Vogelpark Walsrode
en Cyril Laubscher.

Die geheel witte vogel welke de Amazone indianen voor het eerst ontdekten en waaraan zij de naam 'cotinga' gaven, hetgeen 'witgewassen' betekent, was een witte klokvogel. Toch wel een vreemd verschijnsel zo'n geheel wit exemplaar in een groen oerwoud. Over het waarom is nooit een plausibele verklaring gegeven. In elk geval komt bij de landvogels een totaal witte verschijningsvorm vrij zelden voor.

Zoals in het vorige artikel is vermeld, is de naam Cotinga later toegekend aan een bonte verzameling vogels waarvan naast de kleurrijke cotinga's, waaraan we in deel 1 aandacht hebben geschonken, ook nog een aantal andere zeer opvallende vogels deel uitmaken, zoals de vruchtkraaien, parasolvogels, klokvogels en rotshanen. Over die soorten gaat deze bijdrage en aan de hand van de afbeeldingen maken we kennis met een aantal van hen.

Purperkeel vruchtkraai, *Querula purpurata*.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Costa Rica, Panama en het noordelijk deel van Zuid-Amerika. Lengte 25 cm. De poppen lijken wat kleiner en hebben duidelijk kortere nekveren. Ook de vruchtkraaien zijn bewoners van de boomkruinen en er is relatief weinig van ze bekend. Een ander soort vruchtkraai, *Pyroderus scutatus*, welke een oranjekeel, hals en borst heeft en voor de rest ook geheel zwart is, is veel groter van formaat, namelijk 43 cm. Daarnaast is er nog een soort met een gedeeltelijk kale kop en nek, *Gymnoderus foetidus*. Tijdens de balts is de kropstreek opgeblazen waardoor de purperen of oranjekeelveren wijf gaan uitstaan. Daarbij maken de vogels vreemde geluiden die doen denken aan het blazen in de hals van een fles. Die geluiden dragen ver over de bomen heen en zijn tot op een afstand van een paar kilometers hoorbaar.

Parasolvogel, *Cephalopterus ornatus*.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Het noorden en westen van Zuid-Amerika. Lengte ongeveer 45 cm. Er zijn nog twee soorten parasol- of

schermvogels, te weten *C.glabricollis* welke domicilie heeft in Costa Rica en Panama en *C.penduliger* in Colombia en Ecuador. Beide soorten zijn eveneens ongeveer 45 cm groot. De vrouwtjes zijn gelijk van kleur, zwart dus, maar hebben een minder omvangrijke kuif en een kortere huidlap, kwab of keelzak. Bij *ornatus* is de middenlange keelzak bevederd; *glabricollis* heeft een naakte keel en kwab en de keelzak van *penduliger* is het langst, niet minder dan zo'n 35 cm. Deze laat ook de keelzak regelmatig als een pendule heen en weer slingeren. De kuif is zoals gezegd omvangrijk en parasolvormig. Deze kan als een weelderig baldakijn boven het voorhoofd worden neergeslagen. De baltsroep is zeer luid en op heel grote afstand te horen. Het klinkt diep en grommend gelijk het brullen van een stier. In de vork van een boom wordt een open nest van takken gemaakt waarop slechts 1 ei wordt gelegd. Het vrouwtje bouwt zelf dat nest, broedt ook helemaal alleen en brengt zonder behulp van de man dat jong groot.

Naaktekeel klokvogel, *Procnias nudicollis*.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Zuidoost-Brazilië, Paraguay, Noord-oost-Argentinië. Lengte 28 cm.

Drielel klokvogel, *Procnias tricarunculata*.

Geen ondersoorten. Verspreiding: Nicaragua tot Panama. Het geslacht *Procnias* bestaat uit nog twee soorten, te weten *P.alba*, welke zonder ondersoorten voorkomt in Venezuela tot Noord-Brazilië en *P.averano* welke voorkomt met 1 ondersoort in Venezuela, Trinidad, West-Guyana en Noordoost-Brazilië. *P.alba* is inderdaad helemaal wit en heeft een lange donkerkleurige huiddraad die vanuit de snavelbasis neerhangt. *P.averano*

Parasolvogel man

is overwegend zilvergrijs, de kop is roestbruin en de vleugels zwart. De keel is naakt en getooid met zwarte en dunne huiddraden. De Nederlandse naam van die twee laatste soorten is respectievelijk **witte** en **baard** klokvogel. Alleen de naaktekeel klokvogel is niet voorzien van huiddraden.

De poppen van alle klokvogelsoorten gelijken sterk op elkaar. Ze zijn wat kleiner van formaat dan de mannen en ook lichter van gewicht. De bovenzijde is olijfgroen evenals de borst. De verdere onderzijde is geelwit met olijfgroene bestreping.

Klokvogels hebben een brede vrij stompe snavel die wijd opengaat zodat de vogels zonder veel moeite bessen en vruchten kunnen doorslikken. Het zijn zoals de meeste soorten van de familie Cotingidae echte boomvogels die zich bij voorkeur in de toppen ophouden. Elk mannetje heeft daar een eigen gebied waar hij vanaf verschillende vaste zitplaatsen zijn specifieke roep laat horen. Zoals in het eerste deel is gesteld, bestaat die roep uit een kort metaalachtig geluid dat doet denken aan een korte slag op een bel of klok.

Dr.J. Ingels schrijft over de klokvogels eerder in *Onze Vogels* het volgende: Om een popje aan te lokken hebben de mannetjes ook dubbeltonige lok-

roepen. Als roeplaatsen worden takken in de boomtoppen zelf of gedeeltelijk kale takken die goed zichtbaar boven het omringende gebladerte uitsteken, gekozen. Het roepterritorium ligt meestal in het dichte oerwoud, op een helling naar een riviertje toe. Wanneer een mannetje uit zo'n territorium verdwijnt, wordt zijn plaats dadelijk ingenomen door een jonge vogel in jeugdkleed. Het grootste gedeelte van de dag brengt een mannelijke klokvogel door op zijn verschillende roeplaatsen. Lange periodes van intensief roepen wisselen af met korte periodes van voedsel zoeken. Wanneer een pop in het roepterritorium binnenkomt, wordt ze door het mannetje naar een bepaalde roeplaats gelokt welke ook als paringsplaats dient. Deze paringsplaats is een roeplaats in het dichte gebladerte van een boomkruin, meestal een jonge gedeeltelijk kale tak. Wanneer de pop op die tak neerstrijkt, tracht het mannetje haar te bevliegen na een korte inleidende balts. Die balts bestaat uit het opzetten van de keeluitwassen en het uitbrengen van enkele lokgeluiden. Deze paringspogingen zijn overigens niet altijd succesvol, de pop vliegt dikwijls weg zodra de man aanstalten maakt om de paringsdaad te verrichten.

Het nest van de klokvogel is bijna altijd gebouwd in een alleenstaande boom, in of dichtbij de rand van het oerwoud. Het is een los ondiep bouwseel van fijne takjes en wordt alleen door de pop gebouwd. Het legsel bestaat uit slechts 1 ei. Nadat het nest is afgewerkt, laat de pop zich door het mannetje bevliegen en enkele dagen later wordt het ei gelegd. De broedtijd bedraagt 23 dagen. Een pas uitgekomen jong is volledig bedekt met hari-

Naaktkeel klokvogel pop

ge grijswit dons. Het wordt grootgebracht met uitsluitend bessen en vruchten die door de pop worden opgebraakt. Bij het voeren maakt het jong geen enkel geluid. Reeds na enkele dagen wordt de jonge vogel ook niet meer door de pop warm gehouden. Zij houdt tijdens de opfokperiode wel het nest volledig schoon. Na ongeveer 33 dagen verlaat de jonge vogel het nest. Jonge mannen zijn pas na ongeveer 2 jaar volledig op kleur maar ze leren al roepen vanaf dat ze ongeveer 15 maanden zijn en het venkleed langzaam begint door te kleuren!!

Over de rotshanen, maakte Eddy de Roock een literatuurstudie en schreef ons het navolgende:

Er zijn twee soorten en verschillende geografische rassen bekend. De bekendste soort is wellicht de oranje-of

Guyanese Rotshaan (*Rupicola rupicola*). Deze oranjezwarte vogels vinden we terug in de tropische en subtropische zones van Guyana, Venezuela, ten zuiden van de Orinoco, in Oostelijk Colombia, (Vichada en Vaupés), in Amazonië (Brazilië) maar ook in het Westelijke Orinocogebied, Rio Negro, en rond de Kanokobergen in Guyana. Ze komen zowel voor in lagere gebergten als rotsachtige gebieden, maar meestal niet veel hoger dan 1500 meter boven zeeniveau. Ook in de dichte regenwouden rond secundaire vegetaties houden ze zich op. De rotsmassieven, rotsblokken en grotten die zich meestal in de buurt of de rand van regenwouden bevinden hebben ze nodig als nestplaats, want ze nestelen tegen rotswanden.

De Guyanese rotshaan is ongeveer 26-40 cm lang. Ze zijn oranje gekleurd met donkerder bruinzwarte vleugels en staart. Op de kop staat

Cotingidae Cotingidae

WIMMERT KLOKVOGEL

een opvallende platte en schotelvormige kuif, die veel platter is dan bij de Rode rotshaan. Doorheen de kuif, aan de rand, bevindt zich een donkere lijn. Langs de vleugels en staart zien we een reeks losse veertjes die vooral tijdens de balts hun dienst bewijzen. De vrouwtjes zijn onopvallende, donkerbruine vogels met een weinig ontwikkelde, platte kuif. De staart bij beide geslachten is niet erg lang: zo'n 8-9 cm en de vleugellengte beslaat bij de mannetjes zo'n 18 cm. De vleugels van de vrouwtjes zijn korter. Een rotshaantje is niet veel zwaarder dan zo'n 140 gram.

Opvallend bij deze soort is de balts. Waarschijnlijk is deze baltsceremonie bij deze soort het best bestudeerd, want boeiend is die wel. Echte, gede-

tailleerde balts- en gedragsstudies volgden pas vanaf de jaren zeventig. Als de paar- en balstijd aanbreekt vormen de mannetjes een soort communale baltsplaatsen die weleens uit zo'n 50 mannetjes kunnen bestaan. Ze zoeken hiervoor een onbegroeide plaats op de bosvloer uit of gebruiken een uitstekende rotswand of rotsblok.

Jaarlijks kiezen ze meestal dezelfde baltsplaats. Binnen de communale baltsplaats heeft elk mannetje zijn eigen territorium die hij via dans en balts tracht te veroveren en verdedigen. Het baltsgedrag is één en al schouwspel: de rug- en vleugelveertjes hangen los aan het kleurige lijfje, ze klapperen met de vleugels, roepen luid, en soms staan ze recht tegen over elkaar en volgen er zware schermutselingen door elkaars klauwen en snavel te gebruiken. Vaak gaan ze op een lage overhangende tak of liaan zitten die ze herhaaldelijk verticaal beklimmen. Elke 'lek' of dansterrein is voorzien van zo'n zit- en balstak en de takjes die over de lek hangen zijn eigendom van het rechthebbende mannetje. De vrouwtjes die ook in kleine groepen een soort gemeenschap vormen en schijnbaar wat op de achtergrond blijven, trachten steeds dichterbij deze baltsplaatsen te benaderen, en het zijn de vrouwtjes die de meest geschikte, sterkste mannetjes uitkiezen als 'partner'. Van partner is nauwelijks sprake, want het enige wat de mannetjes doen is paren, daarna trekken ze zich van het vrouwelijk schoon niets meer aan. De sterkste mannetjes paren dan ook met zoveel mogelijk vrouwtjes terwijl de verliezende, zwakke mannetjes zich met de resterende dieren moeten tevreden stellen of gewoon geen schijn van kans hebben... Het zijn ook de sterkste mannetjes die het meest vruchtbaar zijn en dus voor nakomelingen zorgen. Het hoogtepunt van de balts breekt aan als er een vrouwtje naast een dansend mannetje komt zitten. Ieder mannetje die over een danslek beschikt zal dan nog extra in beweging komen, springen en dansen, roepen luidkeels en zetten de kuifveren rechtop als een kam. Als een vrouwtje geïnteresseerd is in zo'n mannetje gaat ze bij hem zitten, waarna ze rechtop, bijna verticaal opvliegen naar een bijgelegen tak om aldaar de paarband te verstevigen. Ook

1. Naaktheel klokvogel 2. Baard klokvogel 3. Witte klokvogel 4. Driehel klokvogel

De/

ssel

de andere mannetjes zijn opgewonden, tonen hun prachtige kuifveren, dansen met de kop naar achter, bewegen de borst naar voren, hurken neer met de veren uitgespreid, tot ze plotseling stil vallen en bijna bewegingloos blijven zitten. Als de vrouwtjes hun uitverkorene hebben gevonden blijven de 'verliefden' een poosje samen, maar na de paring verlaat het mannetje het vrouwtje voor goed en versiert alweer een ander vrouwtje. De kleurrijke mannetjes zouden eigenlijk maar weinig kans hebben om mee te helpen aan de broedzorg, want hun kleuren vallen te veel op voor hun natuurlijke vijanden. De vrouwtjes op hun beurt vallen helemaal niet op en zijn bijzonder goed gecamoufleerd. De vrouwtjes vormen een soort kleine kolonies en broeden vrij dicht bij elkaar, eveneens uit verdediging langsheen een rotswand. Het nest bestaat uit modder, speeksel, en allerlei plantaardig materiaal. De twee eieren worden ca. gedurende 27-28 dagen door het vrouwtje bebroed. De broedtijd vindt plaats tussen maart en april, en soms heeft er een tweede legsel plaats. Na enkele maanden zijn de jonge vogels vliegvlug en voldoende zelfstandig.

Het voedsel van Oranje rotshaantjes bestaat uit zaden die volgens onderzoek afkomstig kunnen zijn van zo'n 26 soorten, waarvan het hoofdvoedsel bestaat uit de zaden van aralia's, bursersceëen, guarea, palmen en laurierachtigen. Ook insecten en kleine hagedissen worden weleens bejaagd.

De steede soort behorende tot de *Rupicola* is de **Rode of Andes Rotshaan (*Rupicola peruviana*)** die voorkomt in verschillende ondersoorten. De Rode rotshaan komt voor in veel hogere regionen en gebergten, dan de oranje soort. De Rode rotshaan kunnen we aantreffen in de tropische en subtropische regio's van Noordwest-Venezuela, de Andes in Colombia, Oost- en West-Ecuador, Oost- en Zuid-Peru, Noord-Bolivië in La Paz en Cochabamba, in Norte de Santander (Venezuela), maar ook in San Cristóbal en in Zuidwest-Tachira, langs de grens met Colombia, maar ook in Merida en in de Cerro El Teteo. Uit waarnemingen blijkt dat de Andes rotshaan voorkomt op hogere hoogte: gemiddeld zo'n 1500-2500 meter en maximaal zo'n 3000 meter hoogte. In het wild blijken ze ook vrij zeldzaam te zijn. Meestal komen ze niet op de grond voor, maar veel hoger in de hogere bosetages. Bij de Jivaro-Indianen is de Rode rotshaan goed be-

kend. Deze bekende koppensneliers vereren de rotshaantjes om hun prachtige dans en kleuren en gebruiken de veren als het vlees. Net als de rotshaantjes heeft elke Jivaroman meerdere vrouwen en ook de dans van de vogels wordt door de indianen nagebootst. Net als de Oranje rotshaan komen Rode rotshaantjes rond berg- en rotsachtige biotopen voor, waar ze meer ravijnen en waterpartijen op zoeken. Ook bergengten en bergstroompjes zijn favoriete leefruimten. Van *Rupicola peruviana* zijn meerdere ondersoorten bekend: **R.p.peruviana** vinden we in Centraal-Peru. **R.p.sanguinolenta** kunnen we in West-Colombia en westelijk Ecuador waarnemen, terwijl **R.p.aequatorialis** zijn domicilie heeft in West-Venezuela, Colombia, oostelijk Ecuador en Peru en **R.p.saturata** tenslotte, leeft in Zuidoost-Peru en Noord-Bolivië.

De Rode rotshaan is ongeveer even groot als de Guyanese soort. Hun kleur is over het algemeen veel intenser en roder. Enkele rassen zijn rood gekleurd met donkere, zwarte vleugels, terwijl de 'aequatorialis' vorm oranjerood gekleurd is met donkere zwartgrijze vleugels. De kuifveren, eveneens kamvormig, zijn bossiger en minder afgeplat. Ook ontbreekt de donkere randlijn langs de kuifveren zoals die bij de Oranje rotshaan te zien is. De vrouwtjes van de Rode rotshaan zijn veel kleurrijker; oranjebruin, soms naar de roodbruine kant waarvan de buitenste vleugelpennen meer rood gekleurd zijn. De vleugels en staart zijn langer dan bij de Oranje rotshaan: bij de mannetjes bereiken de vleugels zo'n 19 cm, de staart 11 cm terwijl een mannetje tussen 216 en 226 gram kan wegen. Net als de Oranje rotshaan zijn het echte planteneters: in Noord-Peru geven ze de voorkeur aan *Nectandra* vruchten, terwijl ze in Colombia ook veel invertebraten als voedsel aan hun jongen voederen en daarnaast een gans scala aan vruchten (ong. 88%), anolishagedissen en kikkers. Studies van voedselzaden leverden als voornaamste soorten laurierachtigen, Annonaceëen, Rubia, Myrte, Palmzaden, Aralia's, nachtschadeachtigen enz...op.

De balts en het voortplantingsgedrag bij de Rode rotshaan vertoont veel gelijkenissen met de Guyanese rotshaan. Net als bij de vorige soort vormen ze communale dansplaatsen die uit meerdere mannetjes bestaan, maar de mannetjes dansen en baltsen in paartjes, en dus niet individu-

eel. Het gedrag van de twee individuen lijkt wel op elkaar afgestemd, maar toch zijn er binnen de baltscommunes dominante dieren en zwakkere mannetjes. Elk mannetje zal tevens een eigen lekplaats binnen de gemeenschappelijke dansplaats trachten te veroveren. Net als bij de Oranje rotshaan baltsen ze dikwijls langsheen een rotswand of rotschelling, soms in de buurt van een rivier. Een baltsplaats werd in het wild bestudeerd in Westelijk-Cali in de jaren zeventig. De meeste dansactiviteit vond plaats op de tijdstippen met het minste lichtintensiteit, dus niet op de middaguren of in de volle zon. De bedoeling hiervan is uiteraard om de predatie tot een minimum te beperken, want de kleurige mannetjes vallen sterk op. Dikwijls zijn er een 6-tal mannetjes op de dansplaats aanwezig, bestaande uit drie danspaartjes. Elk individu beschikt over een dansplaats en bezit een tweetal lanen of roestakken, welke boven de dansplaats hangen, meestal zo'n 4-6 meter boven de grond. Rode rotshaantjes dansen en baltsen ook veel hoger boven de grond, terwijl de oranje ook vaak op of juist boven de grond dansen. Binnen de 'danscommune' is één mannetje dominant, welke een veel grotere 'dansvloer' bezit dan de overige dieren en alleen dit mannetje mag met de vrouwtjes die zijn aanwezigheid komen opzoeken paren. De vrouwtjes vormen kleine communes of bezoeken de baltsplaats op hun eentje. Het dominante mannetje zal zoveel mogelijk de aankomende vrouwtjes confronteren met zijn prachtige kleur, dans en opvallende gedrag. Een geïnteresseerd vrouwtje benadert de danser door op eenzelfde tak te gaan zitten. Na deze stadia gaan de beide partners apart zitten op verschillende roestakjes, met het gezicht naar elkaar. Na enige tijd benaderen de beide partners elkaar terug en kan de eigenlijke paring aanvangen. In de vrije natuur bestaan de vrouwelijke communes vaak uit 5 of meer dieren. Ook als er reeds een winnaar, meestal de dominante en sterkste mannetjes, bekend is blijven de andere mannetjes binnen de gemeenschappelijke dansplaats baltsen. Het nest wordt eveneens in of rond rotswanden, rotsnissen en dergelijke gebouwd en de nesten bevinden zich in een soort kolonie die soms uit 9 nesten kunnen bestaan en vrij dicht naast elkaar worden gebouwd. Ook na de broedperiode gebruiken de vrouwtjes het nest als rustplaats. Soms worden oude, verlaten nesten ook door andere vogelsoorten

Cotingidae
Cotingidae

Chris Amick/vogel

De

ssel

Cranyje robit/dairi

ose/

De/

Rode rotshaan

Cotingidae Cotingidae

flamingo's nodig hebben om hun roze kleurpigmenten te behouden!!

Tot slot.

Het was in januari 1965, tijdens de eerste door de bond georganiseerde COM-tentoonstelling in Diergaarde Blijdorp, aan welke tentoonstelling ik mocht meewerken, toen ik goed kennis kon nemen van enkele leden van de familie Cotingidae. Onder de bijzonder grote en zeer gevarieerde inzending uit Brazilië, bevonden zich enkele echte cotinga's, een tweetal rotshanen en twee klokvogels. Met name de laatsten lieten zo af en toe van zich horen en dat was ontegenzeggelijk een ervaring apart. Het was in de gehele Rivièrehaal hoorbaar. Later zijn we deze vogels niet of nauwelijks meer op de tentoonstellingen tegengekomen. Slechts af en toe bereikten enkele soorten Europa en die komen dan in de meeste gevallen terecht in dierentuinen of vogelparken. Bij de liefhebbers tref je ze zelden aan. Het houden van deze voornamelijk vruchtende vogels op zich is niet zo moeilijk alhoewel men dient er wel totaal op ingesteld te zijn teneinde ze een adequate huisvesting en voeding te verschaffen. Het kweken met deze soorten is echter weer een andere zaak en tot op heden slechts zelden voorgekomen. Het is inmiddels wel zo dat wij als vogelliefhebbers er niet meer van uitgaan om vogels te houden om het houden. Ons doel is steeds meer en terecht om met vogels te kweken en dat lukt zeer wel. Tal van soorten waarvan we enkele decennia geleden nooit hadden gehoord, laat staan in levende lijve gezien, worden hier en nu in voliëres gekweekt. In 1977 is de bond gekomen tot de afgifte van NBvV-Oorkonden waar het gaat om het voor de eerste maal inzenden van een eigen kweek vogelsoort op de bondskampioen. Die oorkonde kan dan tevens worden gezien als een bevestiging van een unieke of bijzondere kweekprestatie. Inmiddels zijn er ongeveer 500 oorkonden toegekend, een formidabel aantal. We kunnen nu zeggen dat de instelling van de oorkonde een stimulans is geweest en nog is trouwens, welke ongetwijfeld heeft bijgedragen aan de bewustwording van de vogelliefhebbers om vooral de nadruk te gaan leggen op het kweken van vogels. Vandaar dat ik ook ten aanzien van de cotinga's optimistisch durf te zijn.

gebruikt, waar eenden (Merganetta) en lijsters vaak gebruik van maken. In de natuur nestelen de vogels tussen mei en juli, gedurende ca. 28 dagen. Het nest bestaat meestal uit twee eieren. Doordat de Andes rotshaan in veel hogere, en dus koudere regionen voorkomt, begint de broedtijd vaak veel later dan bij de Guyanese rotshaan.

De Rode rotshaan wordt geregeld in vogelverzamelingen en dierentuinen gehouden en gekweekt. In Avicultural Magazine (1989) werd een kweeksucces met deze soort beschreven in de San Diego Zoo (VS). Zowel in 1979 als in 1988 lukte het in Amerikaanse dierentuinen om met deze vogels te kweken. In San Diego werd in 1988 1 jong kunstmatig uitgebreed en met de hand groot gebracht. De vogels zijn daar in een grote, doorloopvolière ondergebracht die met vele tropische planten en struiken zijn beplant en waar een kunstmatige dansvloer werd aangebracht. Als voedsel werden anolissen, bessen, vleesprodukten, papaya's, bananen, appels en vitaminepreparaten verstrekt. Ongeveer na 28 dagen was het kuikentje volledig uit het ei gekipt. Reeds vanaf de 25ste dag liet het kuiken vanuit het ei een piepend geluid horen. Het duurde zowat drie dagen, en pas met enige hulp van de vogelverzorger, alvorens het jong zich uit het ei kon bevrijden. Tijdens de eerste 20 levens-

dagen werd het jong in een soort omgevormde aquariumbak gehuisvest met permanente warmteregeling, een soort couveuse zeg maar. Na ca. 70 dagen werd het jong gewend gemaakt aan de nieuwe en tropische omgeving van de voliëre.

Rotshaantjes zijn zeker geen gemakkelijke vogels om te houden in voliëres. Bovendien worden ze gerangschikt tot Cites of de Conventie van Washington en mogen dus niet vrij verhandeld worden.

Typisch voor de rotshaantjes wat hun uitwendige kenmerken betreft is hun brede, forse bouw, evenals hun stevige en krachtige poten en klauwen, stevige snavel en prachtige kuifveren. Het zijn ook actieve jagers die vaak op hun gezichtsveld afgaan. Soms fourageren ze op een soort merelachtige wijze, door in de bosbodem te scharrelen. Weekdieren worden dikwijls verorberd nadat ze eerst tegen een steen werden gegooid, net zoals onze zanglijster doet. Hun prachtige roodoranje kleuren halen ze uit hun voedsel, meer bepaald uit carotenoiden. Dit zijn dezelfde stoffen als de

Samenvatting: Dit artikel geeft een kort overzicht over de moleculaire op DNA analyse gebaseerde methodes die tegenwoordig in gebruik zijn voor de geslachtsbepaling van vogels en vergelijkt de voor- en nadelen van deze methodes met de meer klassieke procedures zoals cloacaal onderzoek, endoscopie, steroidhormoon bepaling en chromosomen analyse.

Geslachtsbepaling van vogels

Door: Siwo R. en Dineke

H. de Kloet. (Institute of Molecular Biophysics B-165 Florida State University). Foto's: Auteurs en C.Scholtz.

Van veel vogelsoorten is het niet moeilijk om bij volwassen dieren vast te stellen welke de vrouwelijke en welke de mannelijke dieren zijn. Zulke soorten worden dimorf genoemd. Voorbeelden zijn veel fazante- en eendesoorten (Gallidae, resp. Anatidae), waar de prachtige kleuren van de hanen en woerden in scherpe tegenstelling staan tot de gedekte, bruine kleur van de hennen en eenden. Bij andere soorten, zoals een aantal trappen (Otididae) zijn de mannelijke dieren veel groter dan de vrouwelijke, terwijl bij veel roofvogels het omgekeerde het geval is. Tenslotte kunnen van veel zangvogels de mannelijke dieren veel beter zingen dan de vrouwelijke (kanaries). Het merendeel van alle vogelsoorten is echter monomorf, d.w.z. er zijn geen gemakkelijk waarneembare, hoor- of zichtbare verschillen tussen volwassen mannelijke en vrouwelijke dieren. Monomorfe vogelsoorten komen onder bijna alle vogelfamilies voor en omvatten onder meer alle kraanvogels, reigers, ooievaars, flamingo's, meeuwen, sterns, bijna alle plevieren en strandlopers; watervogels zoals zwanen en ganzen, uilen, duiven, veel zangvogels, etc. De meeste soorten papegaaiachtige vogels (papegaaien, parkieten etc.) zoals bijvoorbeeld aras zijn monomorf en van slechts weinig soorten is het mogelijk om in een oogopslag het geslacht van een exemplaar vast te stellen. Het meest bekende voorbeeld van zulke dimorfe papegaaien is de Edel-papegaai (*Ecliptus roratus*). Bij deze soort zijn de mannelijke dieren groen, en de vrouwelijke hoofdzakelijk rood, een zo groot verschil, dat gedurende lange tijd gedacht werd dat het hier om twee verschillende soorten ging. Bij een aantal vogelsoorten, welke op het eerste gezicht monomorf schijnen te zijn, is het mogelijk om bij meer nauwkeurige observatie kleine verschillen tussen de

geslachten te ontdekken. Zulke verschillen omvatten bijv. de kleur van de iris (bijv. sommige papegaaien) of het geluid dat voortgebracht wordt (sommige kraanvogelsoorten). Soms zijn er duidelijke gedragsverschillen tussen de geslachten (pronken bij mannelijke duiven). Het gedrag kan echter sterk afhankelijk zijn van de omgeving waarin de vogels verkeren en gevangenschap kan veroorzaken dat normale gedragspatronen, die typisch zijn voor het geslacht van een vogel, niet tot uitdrukking komen. Een groot probleem is ook, dat jonge exemplaren van vrijwel alle vogelsoorten, omomorf zijn en dat het soms lang (meer dan een jaar voor sommige soorten parkieten) duurt voordat bij dimorfe soorten geslachtsverschillen herkenbaar worden. Gezien het grote belang van de vogelteelt, spreekt het daarom vanzelf, dat er al geruime tijd een grote interesse is in de ontwikkeling van methodes voor het bepalen van het geslacht van jonge en volwassen vogels, welke niet berusten op het herkennen van zulk duidelijke uitwendige karakteristieken zoals hierboven beschreven. Tot voor kort waren de volgende vier methodes in gebruik:

(A) Cloacaal onderzoek. Deze methode berust op de identificatie van de uitwendige geslachtsorganen in de cloaca en is de procedure die gebruikt wordt bij de geslachtsbepaling van ééndagskuikens in de pluimveeindustrie. Vooral bij watervogels zoals eenden en ganzen, en bij struisvogelachtigen zijn de verschillen zeer evident. Daarom is deze methode in algemeen gebruik bij de geslachtsbepaling van deze soorten. Het nadeel is echter dat, vaak wegens het nogal onduidelijke karakter van de uitwendige geslachtsorganen, van slechts weinig andere vogelsoorten het geslacht op deze manier bepaald kan worden.

(B) Endoscopie. Deze procedure berust op de directe observatie van de

inwendige geslachtsdelen (eierstokken bij vrouwelijke, testikels bij mannelijke dieren) met behulp van een endoscoop. Het grote voordeel van de methode (die vooral geperfectioneerd is door Dr.G.Th.F.Kaal) is de algemene toepasbaarheid, want hoewel alleen grote vogelsoorten in aanmerking kwamen, heeft de verfijning van de apparatuur er toe geleid, dat nu ook van kleine soorten het geslacht endoscopisch bepaald kan worden. De methode is zeer betrouwbaar wanneer gedaan door een deskundige, want voor een correcte (en voor de vogel risicoloze) uitvoering is een aanzienlijke ervaring nodig. De methode vereist verdoving en een operatieve ingreep, procedures welke niet geheel zonder risico zijn. Daarom kan ondeskundigheid bij de uitvoering niet alleen leiden tot foutieve identificatie van het geslacht, maar ook aanleiding geven tot infectie en ernstige ziekte en mogelijke dood van de vogel. De methode is niet of zeer moeilijk toepasbaar op zeer jonge dieren, in hoofdzaak wegens de onvoldoende ontwikkeling van de interne geslachtsorganen.

(C) Biochemische analyse van de steroid hormonen. Deze methode (gedeeltelijk uitgewerkt in het laboratorium van de dierentuin van San Diego in de Amerikaanse staat Californië) berust op de meting van de relatieve concentratie (E/T) van de steroid hormonen estradiol (E) en testosteron (T) in bloed of faecaal materiaal. Een hoge waarde voor E/T is karakteristiek voor vrouwelijke, terwijl het omgekeerde het geval is voor mannelijke dieren. Deze methode kan alleen toegepast worden op volwassen dieren, aangezien steroid hormoon concentraties geen diagnostische waarde hebben voor jonge, onvolwassen exemplaren. Maar zelfs voor volwassen dieren zijn de werkelijke E/T waarden, hoewel altijd hoger voor

vrouwelijke dan voor mannelijke, sterk afhankelijk van de soort. De procedure is technisch gecompliceerd en vereist een aanzienlijke deskundigheid. Een voordeel is dat faecaal materiaal gebruikt kan worden waardoor men de vogels niet hoeft te hanteren. In grote verzamelingen is het echter praktisch onmogelijk om faecaal materiaal aan een bepaalde vogel toe te schrijven.

(D) Chromosoom analyse. Vergeleken bij zoogdieren worden vogels genetisch gekenmerkt door het relatief grote aantal (ong. 40 paar) tamelijk kleine chromosomen. Zoals bij alle dieren komen chromosomen paarsgewijs in de lichaamscellen van beide geslachten voor. De geslachtschromosomen vormen echter een uitzondering. Bij vogels worden mannelijke dieren genetisch gekenmerkt door twee zg. Z geslachtschromosomen, terwijl vrouwelijke dieren slechts één Z chromosoom en een morfologisch vaak zeer verschillend W chromosoom bevatten. (Voorheen en nog steeds gehanteerd, XX voor de man en XY voor de pop. Red.) Chromosomale geslachtsbepaling berust daarom op de identificatie van dit voor vrouwelijke vogels specifieke W chromosoom. De methode is vooral bekend geworden door het werk van Dr. L.E.M. de Boer in de diergaarde Blijdorp in Rotterdam en door het werk van Dr. M. Valentine in Memphis in de Amerikaanse staat Tennessee. De procedure is onafhankelijk van de leeftijd van de vogel, want chromosomen veranderen niet gedurende het leven van een dier. De methode is zeer betrouwbaar, wanneer uitgevoerd door een deskundige en van weinig soorten kan met deze methode het geslacht niet bepaald worden. De uitzondering omvat ondermeer de struisvogelachtige vogels, waar het W chromosoom niet zonder meer geïdentificeerd kan worden. Chromosoomanalyse wordt gewoonlijk uitgevoerd met materiaal verkregen uit groeiende veren, of met lymphocyten (witte bloedlichaampjes). Dit limiteert de leeftijd waarop chromosoomanalyse gedaan kan worden, want veel jonge vogels zijn naakt (papegaaien) en het lage aantal lymphocyten heeft als resultaat dat minstens 0.5 ml bloed nodig is, wat voor jonge dieren van de meeste soorten een veel te grote hoeveelheid is. Chromosoomanalyse kan chromosomale abnormaliteiten aan het licht brengen zoals triploidy, waarbij alle chromosomen in drievoud in

plaats van paarsgewijs voorkomen. De meeste abnormaliteiten kunnen echter alleen ontdekt worden met een veel meer gecompliceerde methodiek dan welke gebruikt wordt als men alleen het geslacht van een vogel wil bepalen. Een moeilijkheid is ook dat chromosoom analyse levend, groeiend cellulair materiaal vereist. Dit maakt dat verzenden in ijs en aankomst binnen vierentwintig uur, een (vaak dure) noodzaak is.

De toepassing van DNA analyse voor het bepalen van het geslacht van vogels.

Alle levende organismen worden genetisch gekarakteriseerd door hun deoxyribonucleïnezuur (DNA), het fundamentele genetische materiaal in

de chromosomen. DNA bevat in een gecodeerde vorm alle erfelijke informatie die een organisme nodig heeft voor het uitvoeren van de noodzakelijke levensfuncties. Omdat alle eigenschappen van een organisme genetisch bepaald zijn, kan DNA analyse ook gebruikt worden voor de identificatie van het geslacht van hogere dieren, inclusief monomorfe vogels. De voordelen van geslachtsbepaling door middel van DNA analyse over de hierboven genoemde methodes zijn de volgende:

- (1) DNA-analyse is onafhankelijk van de leeftijd van de vogel, want de structuur van DNA verandert niet gedurende het leven van de vogel.
- (2) In tegenstelling tot zoogdiereryth-

rocyten (rode bloedlichaampjes) die celkernloos zijn, bevatten vogelerythrocyten wel een celkern. Vogelbloed is daarom een rijke bron van DNA. Een paar microliter (een klein druppeltje) bloed, verkregen uit een nagel, een vleugelader of een groeiende veer bevat daarom ruimschoots genoeg DNA voor een bepaling van het geslacht.

(3) DNA-analyse vereist daarom slechts een minimale operationele ingreep, die zonder verdoving gedaan kan worden.

(4) DNA-analyse vereist geen levende cellen. Gemengd met een geschikt conserveringsmiddel, kunnen bloedmonsters tot vier weken in een ijskast bewaard worden en met gewone post verzonden worden.

Moleculaire geslachtsbepaling van vogels door middel van DNA-analyse kan daarom toegepast worden op kleine zowel als grote soorten, en op zeer jonge zowel als volwassen exemplaren.

Er zijn drie, op DNA analyse gebaseerde, methodes die tegenwoordig toegepast worden voor moleculaire geslachtsbepaling van vogels:

(1) De methode die het eerst ontwikkeld is, is gebaseerd op een DNA fragment dat ontdekt is gedurende onderzoeken over de vroeg-embryonale ontwikkeling van kalkoenen aan de Universiteit van Californië in Davis in de Amerikaanse staat Californië. Dit DNA fragment is interessant omdat het voorkomt op het Z chromosoom, en, in een verwante vorm, ook op het W chromosoom. De twee vormen zijn structureel voldoende verschillend, dat ze gebruikt kunnen worden als een moleculaire indicator voor het geslacht van niet alleen kalkoenen, maar ook van een groot aantal andere vogelsoorten. Een nadeel van de methode is, dat wegens de zeer geringe hoeveelheid waarin deze DNA component op het W en Z chromosoom voorkomt, de analyse procedure tamelijk gecompliceerd is.

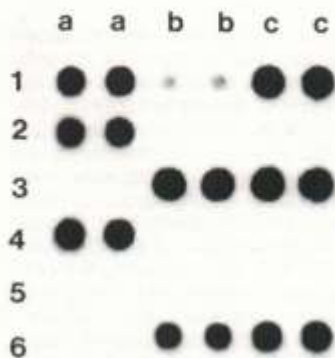
(2) Een andere methode, welke zich nu nog in een ontwikkelingsstadium bevindt, maar die in de toekomst ongetwijfeld zeer belangrijk wordt, berust op de zg. PCR (polymerase chain reaction) techniek, een methode die ongeveer tien jaar geleden ontwikkeld is door Dr.K.Mullis van het biotechnologie bedrijf Cetus in San Francisco. Met deze techniek is het mogelijk om bepaalde DNA fragmenten, ook geslachts-specifieke van vogels, miljoenen malen op een zeer selectieve wij-

ze te vermenigvuldigen, waardoor identificatie en karakterisering van deze fragmenten veel gemakkelijker wordt. De methode heeft momenteel als nadeel zeer specifiek te zijn voor een bepaalde vogelsoort, waardoor het noodzakelijk is om reactiemengsels met een verschillende samenstelling te gebruiken voor het bepalen van het geslacht van verschillende, zelfs nauwerwante soorten. Het voordeel is dat slechts zeer weinig DNA nodig is en dat de methode technisch verder zeer eenvoudig is.

(3) Het onderzoek in ons laboratorium in het Instituut voor Moleculaire Biophysica aan Florida State University en bij Avian Biotechnology Intl. in Tallahassee heeft zich de laatste jaren

geconcentreerd op de analyse van de structuur van het vogel W chromosoom, en op de functie van dit chromosoom in de geslachtsdifferentiatie van vogels. Onze onderzoeken hebben ondermeer aangetoond dat bij vrouwelijke papegaaiachtigen (Psittacidae: papegaaien, parkieten enz.) het DNA van het W chromosoom voor een groot gedeelte bestaat uit een W chromosoomspecifiek DNA fragment (PARsex) van een gedefinieerde structuur dat ongeveer 10.000-15.000 maal "in tandem" (kop aan staart) gerepeteerd is. Een analyse van ongeveer honderdtwintig soorten papegaaiachtigen, behorende tot bijna alle genera van de Psittacidae (ara's, kakatoes, parkieten, agapor-

Onderschriften voor de figuren:

Fig.1. Moleculaire geslachtsbepaling van papegaaiachtige vogels met behulp van het geslachts-specifieke DNA fragment PARsex. DNA (2 mg), bereid uit bloedmonsters van verschillende soorten papegaaiachtigen, werd op een nylonmembraan aangebracht en onderzocht op aanwezigheid van de PARsex component met een radioactief (Phosphorus P 32) gemerkt, geïsoleerd (gekloneerd) DNA fragment (de "PARsex-probe") dat specifiek is voor de PARsex component. De vlekken (1a tot en met 6c, donker voor vrouwelijk DNA, afwezig of heel licht voor mannelijke exemplaren) worden gevormd door de radioactief gemerkte PARsex probe en zijn zichtbaar gemaakt met een zg. Betascoop, een instrument dat radioactieve straling omzet in zichtbare beelden. 1a=vr. zwartoorpapegaaai (*Pionus menstruus*); 2a, 3a vr.resp.mn. geelvoorhoofd-amazone (*Amazona ochrocephala*); 4a, 5a vr.resp.mn. grijze roodstaartpapegaaai (*Psittacus erithacus*); 6a, mn. Senegal-papegaaai (*Poicephalus senegalus*); 1b, 2b, 3b mn.resp.vr. zonparkiet (*Aratinga solstitialis*); 4b mn.monniksparkiet (*Myiopsitta monachus*); 5b, 6b mn.resp.vr. geelblauwe ara (*Ara ararauna*); 1c, 2c vr.resp.mn. goffins kaketoetoe (*Cacatua goffinii*); 3c vr.grote geelkuifkaketoetoe (*Cacatua galerita*); 4c mn. zwartkopcaique (*Pionites melanocephala*); 5d, 5e mn.rsp.vr. zwartkoplorij (*Lorius lory*).

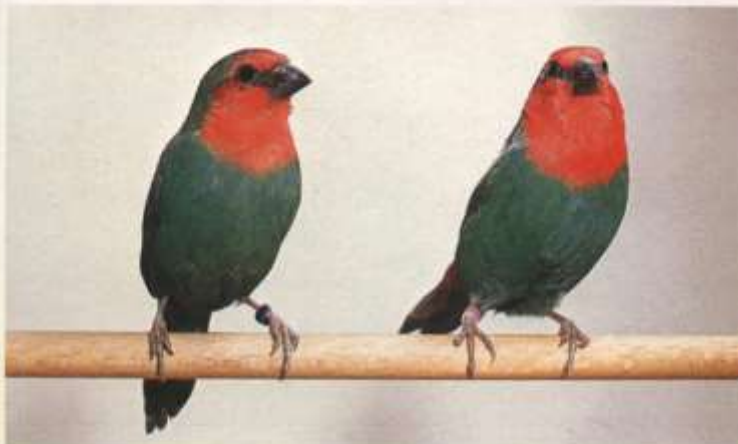
nissen enz.) toonde aan dat de geslachts-specifieke component in ongeveer dezelfde hoeveelheid (30% van het DNA van het W chromosoom of 0.4% van het totale DNA) voorkomt in het DNA van de vrouwelijke exempla-

ren van bijna al deze soorten. De enige papegaaiachtige waar wij de component niet hebben gevonden in vrouwelijke exemplaren is de Kea (*Nestor notabilis*), een soort die phylogenetisch relatief onverwant is aan de andere Psittacidae. DNA van alle mannelijke papegaaiachtigen (en van vrouwelijke en mannelijke exemplaren van andere vogelsoorten niet behorende tot de papegaaiefamilie) bevat zeer weinig of niets van deze component. Dit is geïllustreerd in Fig.1. De component is daarom zeer specifiek voor vrouwelijke papegaaien en kan daarom gebruikt worden voor het bepalen van het geslacht van de papegaaiachtigen. De afwezigheid van de component in het DNA van vrouwelijke exemplaren van niet-papegaaiachtigen maakt dat ze niet gebruikt kan worden voor het bepalen van het geslacht van vogels die niet

behoren tot de Psittacidae. Het algemene voorkomen van een relatief grote hoeveelheid PARsex in DNA van vrouwelijke en de vrijwel totale afwezigheid van deze component in mannelijke Psittacidae heeft als voordeel dat de analyse procedure zeer gevoelig en zeer nauwkeurig is en dat een paar microgram DNA (verkregen uit een paar microliter bloed) ruimschoots voldoende is voor een relatief snelle geslachtsbepaling.

Roodkoppapegaaiamadines

Erythrura psittacea

Het zal inmiddels ruim 15 jaar geleden zijn, dat ik voor het laatst Roodkoppapegaaiamadines in mijn bezit en bijna gekweekt had. Dit "bijna" heeft betrekking op het feit dat de vogels, zelf afkomstig uit natuurbroed, wel eieren legden en goed broedden, maar de jongen na het uitkomen verinkten door de pootjes en vleugeltjes af te vreten, wat deze schepseltjes natuurlijk niet overleefden. Na ieder uitgekomen legsel vond ik de jongen kort daarna op de bodem. Het voedsel dat de vogels indertijd kregen bestond uit een tropenmengsel, kalk, groenvoer en tijdens de broedtijd waarschijnlijk teveel meelwormen. Direct nadat de jongen op deze manier aan hun eind waren gekomen, maakten de ouders het nest weer in orde voor een volgende ronde. Deze ervaringen deden mij besluiten om deze vogels uiteindelijk op te ruimen. Ondanks de fraaie kleurstelling en het feit dat ze zich ten opzichte van hun medebewoners zeer tolerant gedroegen, was de aardigheid er een beetje af. Begin juli 1993 besloot ik het nog een keer te proberen en natuurlijk...met natuurbroedvogels...! Nu, dit laatste bleek niet zo eenvoudig. Ik kan rustig zeggen dat het me niet lukt. Dan maar gewoon bij een regelmatig in Onze Vogels adverterende kweker een koppeltje gekocht, ook al ging het om Roodkoppen die al generaties lang onder Japanse meeuwen werden grootgebracht. Deze kweker hield stug vol, dat dergelijke vogels als je ze de kans gaf hun jongen zelf groot zouden brengen. Eerlijk gezegd had ik hierover, op z'n zachtst gezegd, mijn twijfel! Kweken met

Roodkoppen had geen prioriteit...! Ik ging naar huis met een koppeltje, bestaande uit een jonge man van 1993 en een pop van 1992. Het koppel werd na een week quarantaine in de buitervolière met aansluitend nachtverblijf ondergebracht in gezelschap van gouldamadines, rijstvogels en spitsstaartamadines.

De voeding bestond en bestaat nog steeds uit een prachtvinkmengsel, aangevuld met 5% gebroken haver. Dit laatste ter voorkoming van darmstoornissen waarvoor Roodkoppen erg gevoelig lijken te zijn. Daarnaast ontvingen de vogels CèDé-eivoer, aangevuld met wat universeelvoer. Groenvoer in de vorm van paardebloemblad, maagkiesel, kalk en badwater completeerden het menu. De verstandhouding tussen de dieren onderling was prima, waarbij opviel dat ze elkaar overal en altijd volgden. Na 14 dagen begon de man erg actief te worden en achter de andere vogels aan te jagen, vooral in het nachthok. Daar zowel de man als de pop regelmatig een veertje in de bek hadden, nam ik aan dat ze voor nageslacht wilden gaan zorgen. Om verdere problemen te voorkomen werden de vogels in een kleine binnenvlucht van 2x1x1 meter ondergebracht. Daar het koppeltje driftig doorging met veertjes zoeken, heb ik ze toch maar een nestkastje gegeven van het type dat door gouldkwekers wordt gebruikt. Het nest werd binnen 1 dag uit cocosvezels gemaakt. Het eerste ei werd op 20 juli gelegd. In totaal werden 4 eieren gelegd, waarvan om onverklaarbare redenen het derde op de bodem van de vlucht belandde. Gedurende

10 dagen werden de eieren alleen door de pop bebroed. De man hield zich in deze periode alleen bezig met "beschermen" van het nest, maar broedde de laatste 4 dagen ijverig mee. Na 14 dagen lagen er 2 jongen in het nest. Een ei bleek schier te zijn. Helaas lag één der jongen de volgende ochtend dood, maar gaaf, op de bodem. Aangezien het overgebleven jong echter vol overgave door beide ouders werd gevoerd, mocht ik aannemen dat het dode jong per ongeluk door één der ouders, bij het verlaten van het nest, was meegesleurd, terwijl het in de foetushouding om een poot van de oudervogel lag. Dergelijke situaties doen zich gedurende de eerste paar dagen na het uitkomen veelvuldig voor bij zowel pachtvinken als kanaries etc., zeker als de op het nest verblijvende vogel abrupt het nest verlaat.

De voeding van de ouders werd na het uitkomen aangevuld met 2x2 meelwormen per dag, d.w.z. 's morgens 2 op het eivoer en in de namiddag nogmaals 2 op weer vers eivoer. Na 7 dagen werd het jong geringd met een ring dat van stukjes ventiel-slang was voorzien. Aangezien het jong alleen in het kraakheldere nest lag, zou de kans groot zijn geweest dat de ouders de opvallende ring zouden hebben willen verwijderen, inclusief het daaraan vastzittende jong. Na 23 dagen vloog het jong uit, waarna ik het nestkastje onmiddellijk verwijderde. Drie weken hebben de ouders het jong nog gevoerd, waarna ik de inmiddels zelfstandige jonge vogel heb overgebracht naar de buitenvolière. Vermoedelijk is het een pop, aangezien de vader het jong met rust liet. Op zich is dit natuurlijk geen bijzonder resultaat; het is zelfs een zeer mager resultaat! De reden waarom ik dit verslagje zo uitgebreid weergeef is, omdat min of meer algemeen wordt aangenomen, dat generaties lang onder Japanse meeuwen grootgebrachte prachtvinken e.d. geen geschikte broedvogels meer zijn om voor natuurbroed te gebruiken. Zelf heb ik de neiging om te denken, dat, vooropgesteld dat dergelijke vogels op tijd dus binnen 50 dagen bij de pleegouders zijn weggehaald, er een goede kans bestaat dat dergelijke koppels hun eigen jongen zullen grootbrengen, mits de man en de pop een harmonisch koppel vormen en de juiste voeding aanwezig is. Een teveel aan dierlijke eiwitten tijdens de opfokperiode moet worden vermeden.

Tekst: Lars de Liefde

Foto: Oppenborn.

Kweekervaringen met Gaailijsters

Het zal de geïnteresseerde liefhebber niet zijn ontgaan dat de laatste jaren met succes een aantal gaailijstersoorten is gekweekt. Op Vogel '94 bijvoorbeeld, waren er weer een paar voor de eerste maal als eigen kweek ingezonden. In een paar artikelen gaan we wat nader in op de kweekervaringen met die interessante vogels. De eerste is: **Garrulax canorus**, de **Bruine gaailijster**, die in 3 rassen voorkomt in Zuid China, Annam en Taiwan. Het zijn bewoners van beboste bergachtige gebieden. Niettemin komen ze ook in lager gelegen streken voor vooral daar waar veel struikgewas en kreupelhout aanwezig is, alsook zijn ze in tuinen te vinden. Met snelle sprongen bewegen ze zich over de takken in het dichte groen en ze verblijven ook veel op de grond waar ze tussen struiken en kreupelhout fourageren. Het zijn uitstekende zangers die ook in staat zijn andere geluiden na te bootsen. Daarmee zijn het volwaardige vertegenwoordigers van de groep spottijstertimalies (Turdoidini) maar het zijn geen echte spottijsters en bijgevolg is de in ons land wel eens gebezigde naam voor deze soort, Chinese spottijster, absoluut onjuist. De gemiddeld 4 eitjes die lichtblauw van kleur zijn, worden in het van takjes en twijgen vervaardigde komvormige nest afgewisseld door man en pop bebroed. Na ongeveer 12-14 dagen komen de jongen uit en die worden dan door beide oudervogels met voornamelijk levend voedsel grootgebracht. Er is geen waarneem-

baar verschil in het uiterlijk van man en pop, beide sexen zijn gelijk van kleur en tekening. Op Vogel '94 in Breda troffen we voor de eerste maal enkele eigen kweek exemplaren aan, ingezonden door **J.de Jong** uit **Den Hout** en **J.den Hoed** uit **Hendrik Ido Ambacht**. Van hen vernam ik hun ervaringen met de kweek van deze vogels alsook van **J.van der Pol** uit Ridderkerk, de neef van Den Hoed, in wiens volière zich het een en ander afspeelde. Bovendien heb ik ook nog kennis kunnen nemen van een schriftelijk verslag over de kweek van genoemde vogelsoort door de heer **H.de Graaf** uit **Joure**, dat ik aantrof in het clubblad van de Speciaalclub Insecten-en vruchtenetende vogels. Er waren duidelijk overeenkomsten, in alle gevallen duurde het 2 tot 4 ronden vooraleer er van een geslaagd resultaat sprake was. Die eerste ronden werd er wel goed gebroed, kwamen de eieren uit en werden de jonge vogels de eerste dagen ook gevoerd, maar toen was het afgelopen en werden ze zonder pardon uit het nest gegooid of ze waren spoorloos verdwenen. De leeftijd van die jongen verschilden, maar ouder dan 6 dagen is er niet een geworden. Wat nu precies de oorzaak daarvan is, is nog niet aan te geven. De Jong heeft ook nog getracht om twee dagen oude jongen over te leggen onder merels die op dat moment ook jongen hadden. De jonge merels werden bij de gaailijsters in het nest gelegd. Het ging in beide gevallen goed tot de zevende

dag en toen werden de jonge merels door de gaailijsters het nest uitgeworpen. De jongen onder de merels zijn op hun zesde levensdag geringd, de zevende dag is er vervolgens één uitgegooid alsook een op de achtste dag. De twee overgebleven jonge gaailijsters hebben het merelnest vervolgens op eigen kracht verlaten maar door een kort daarna plaatsvindende hevige regenbui hebben ze uiteindelijk toch ook nog het onderspit moeten delven. Er zijn in twee gevallen op het laatst ook nog jongen met de hand grootgebracht. De Jong voerde ze tot de tiende dag met een zelfgemaakt eivoer, stukjes runderhart en runder gehakt, vanaf de tiende dag aangevuld met universeel en vanaf de vijftiende dag met alleen universeel en eivoer. Ook van der Pol bracht een jong met de hand groot en hij voerde die op met voornamelijk een soort kwark, buffalo-en meelwormen. De komvormige nesten werden gebouwd in een conifeer of andere struik en als materiaal daarvoor gebruikten ze gedroogde grasstengels, mals hooi, groene stengels, bladeren, sisal-en cocosvezels en paardehaar; de eerste vanaf half april. Uiteindelijk zijn er toch ook nog jongen op de meest normale manier op stok gekomen. Bij het uitkomen is er geen enkel veertje op hun rozeachtige huid aanwezig. Ze werden door beide oudervogels goed gevoerd en dat bleven ze doen tot die jongen zelfstandig waren. Op de derde dag kwamen de eerste veerstoppels door en de vijfde dag gingen ge-

leidelijk de oogjes open. Toen ze vijfzes dagen oud waren zijn ze geringd; ringmaat 4 mm. Ongeveer dertien dagen oud zijnde verlieten ze het nest. In hun jeugdkleed wijken ze nauwelijks af van volwassen vogels, de witte wenkbrauwstreep is echter nog wat vaag en de staart is duidelijk korter. De eerste dagen kunnen ze nauwelijks vliegen, ze klimmen en klauteren meer. Ze keren niet naar het nest te-

rug en worden nog enige tijd door de oudervogels gevoerd, vaak ook door de man alleen. Met 3 tot 4 weken zijn ze zelfstandig. In het algemeen werd er aan deze gaailijsters het volgende voedsel voorgezet: verschillende soorten/merken universeel-en eivoer, zelf gemaakt eivoer bestaande uit gekookt ei, beschuit en tahoe, alsmede fruit zoals appel, peer, sinaasappel en rozijnen, zonnepitten, stukjes runder-

hart, wat rundergehakt, meelwormen, buffalowormen en pinky's. De Jong merkte nog op dat zijn gaailijsters de gewoonte hebben om een aantal zonnepitten tot 2-3 cm diep in de grond te stoppen om ze enkele dagen later weer op te graven en te verorberen.

Tekst: Redactie
Foto's: C.Scholtz/Plomp.

De Natuurbeschermingsraad heeft gesproken; het advies nader beschouwd.

- * De raad heeft bezwaar tegen het houden van cultuurvogels d.w.z. uit kweek geboren vogels van een aantal daartoe aangewezen soorten, mits een adequaat ring- en registratiesysteem bestaat, waardoor de gekweekte status is gewaarborgd.
- * De raad acht uitbreiding van de lijst van te houden soorten niet verantwoord
 - zolang de deugdelijkheid c.q. praktische uitvoerbaarheid en controleerbaarheid van het nog in te voeren systeem niet is aangetoond
 - internationaal nog geen afspraken zijn gemaakt over de aan te leggen ringen en de registratie daarvan en
 - onvoldoende zicht bestaat op de mate waarin de betrokken soorten in het buitenland in gevangenschap worden gekweekt.
- * De op praktische gronden voorgenomen legalisering van het houden van de Goudvink is slechts als uitzondering acceptabel.
- * De open pootringen mogen naar het oordeel van de raad alleen worden aangelegd aan thans gehouden kooi/cultuurvogels en goudvinken, voorzover door middel van thans reeds aangelegde, door de particuliere vogelhoudersbonden verstrekte vaste pootringen of door een daaraan gelijkwaardige bewijsvoering aangetoond kan worden dat het gekweekte exemplaren betreft.
- * De raad acht een periode van ten minste vijf jaar nodig voor de ontwikkeling en evaluatie van het ring- en registratiesysteem.
- * De raad adviseert de Geelgors als kooivogel te schrappen en een uitsterfsysteem voor het houden van geelgorzen in te voeren.
- * De raad acht het in hoge mate ongewenst dat Nederland op internationaal niveau het initiatief neemt tot wijziging c.q. uitbreiding van de lijst van te houden soorten kooi/cultuurvogels.

De Natuurbeschermingsraad (verder NBR of de raad genoemd) is een college dat, gevraagd of ongevraagd, de minister van advies dient in zaken die de natuur betreffen. De problematiek aangaande de jacht is daar een voorbeeld van. De staatssecretaris, drs. J.D.Gabor, had op 14 oktober 1993 om advies gevraagd aangaande de mogelijkheid het aantal als cultuurvogel te houden vogelsoorten uit te breiden. Op 24 februari 1994 volgde een advies, dat in het kort erop neerkomt dat uitbreiding niet, althans de eerste vijf jaar niet gewenst is, behalve dan met (min of meer noodgedwongen) de goudvink. Bovendien dient de geelgors te worden geschrapt. Voorts zou het ringensysteem in binnen- en buitenland niet of nauwelijks deugen, fraude is niet te vermijden en faunavervalsing evenmin (ontsnapping of opzettelijk loslaten van cultuurvogels). Het houden van cultuurvogels mag van de NBR wel toegestaan blijven, maar dan wel gebonden aan een aantal stringente regels. Bovendien mag Nederland in geen geval vooroplopen in een "progressief" cultuurvogelbeleid.

Een en ander is voor de kweker van cultuurvogels natuurlijk uitermate frustrerend en dit laatste des te meer

naarmate hij ouder is. De minister, c.q. staatssecretaris, hoeft zich van een dergelijk advies in theorie niets aan te trekken - net zo min als hij dat van een **kamerbrede** motie hoeft te doen - maar het is helaas waarschijnlijk dat hij dat in dit geval wel zal doen. Teneinde de staatssecretaris op andere gedachten te brengen, zal ik hieronder het hele verhaal van de NBR kritisch de revue laten passeren. Wat is waar en wat is niet waar? Wat is terecht en wat niet? Ik zal daarbij het advies in dezelfde volgorde gebruiken om mijn al of niet kritische aantekeningen eraan op te hangen. De inleidende opmerkingen zijn eigenlijk, zoals de raad zelf wel inziet, voldoende als advies, echter, om nog duidelijker te zijn, wordt na deze inleiding een en ander nader beargumenteerd. Inhoudelijk is deze inleiding eigenlijk niet veel meer dan een overzicht van de stand van zaken en daaraan gekoppeld een (negatief) advies. Nadere lezing is feitelijk niet nodig om er volledig gedepri-meerd van te worden.

Toch wil ik enige opmerkingen uit deze inleiding wat nader beschouwen. Het is juist dat de NBR een onderscheid maakt tussen kooivogels enerzijds en cultuurvogels anderzijds, immers de laatste zijn innerlijk en uiterlijk, door kweek en selectie, verander-

use!

De /

de vogels, die, zoals de raad zelf zegt, buiten het aandachtsveld van de NBR vallen. Ze vergelijken ze dan ook terecht met allerlei huisdieren en kamerplanten. Echter, met nadruk dient opgemerkt te worden, dat men aanvankelijk is uitgegaan van **gevangen** vogels en dat bovendien de cultuurvogelkweker, ondanks alle tegenwerking van de overheid, erin geslaagd is, ook van andere vogels als de groenling, cultuurstammen te kweken, al of niet in allerlei afwijkende vormen en kleuren. Dat men daarin niet zover is gekomen als de kanarie-kweker, is uiteraard duidelijk, maar de kanarie heeft dan ook een veel langere, niet door tegenwerking gehinderde historie. Dat er nog steeds wildvang plaatsvindt is juist, (hoe men daar ook over denkt) maar juist daaraan willen de kwekers zelf een einde gemaakt zien. Ze hebben zich zelfs accoord verklaard door middel van een letterlijk nauwsluitend ring- en registratiesysteem, deze vorm van uitbreiding van hun vogelbestand uit te bannen. Het is dan ook vreemd dat, als de organisaties van vogelhouders **zelf** middelen aandragen om de vangst te stoppen, dat dan de NBR de poten onder het voorgestelde ring- en registratiesysteem uitzaaft door te zeggen dat zowel het systeem alsook de kwekers zelf absoluut niet deugen. Beter ware het geweest om te vertellen hoe het eventueel wel beter zou kunnen worden georganiseerd.

De argumentatie, vervolgens, gaat vooraf aan de conclusie en is verdeeld in twee, weer verder onderverdeelde paragrafen, voorafgegaan door een inleiding. De paragrafen zijn: (De raad is van oordeel dat er tegen het houden van cultuurvogels geen bezwaren bestaan mits)

- a. geen risico bestaat voor wildvang
- b. geen risico bestaat voor faunavervalsing.

Ad a. 1 tot en met 4 behoeven geen enkele aanvulling. De cultuurvogelkweker zal een en ander volledig willen onderschrijven. De inleiding vermeldt ook geen nieuws: tot zover is de zaak eigenlijk volledig duidelijk. Onder het "Ring- en registratiesysteem" gaat het echter volledig fout. Als ik een en ander goed begrijp staat of valt de zaak met een sluitende controle. Maar wat nu? Bij alle facetten van onze wetgeving is er geen afdoende controle. Zelf geeft de raad aan dat het met de oormerken van kalveren allemaal ook niet vlekkeloos verloopt, echter dat systeem is desondanks wel ingevoerd. Een ander voorbeeld: er bestaan maximumsnelheden voor motorvoertuigen. Alle controles ten spijt blijkt echter een niet onaanzienlijk deel van de weggebrui-

kers zich er niet aan te houden. Toch werden ze ingevoerd en het autorijden zelf werd ook niet verboden. Een ander voorbeeld: het stelen van fietsen is een misdrijf, geen overtreding. Toch kunnen alle controles niet voorkomen dat het stelen lustig verder gaat. Maar nu wij aan de beurt zijn, (eindelijk!) moeten we zelf alle mogelijke garanties geven dat alles smetteloos zal verlopen. Het is werkelijk onvoorstelbaar! De open pootring (= "breekring") in een heet hangijzer. De raad is bang dat gevangen vogels zo'n ring aan zullen gaan krijgen. Dat gevaar zit er natuurlijk dik in, wat dat betreft hoeven we elkaar geen mietje te noemen. Het is echter oneindig veel beter door deze zure appel heen te bijten dan toch weer een illegaal circuit te scheppen dat zowel het functioneren van het ring- en registratiesysteem onmogelijk maakt, als ook voor de nodige problemen blijft zorgen bij controle.

Open pootringen uit het buitenland moeten in Nederland niet geldig zijn, dat mag geen problemen geven. De problemen die de raad ziet bij het importeren van vogels die nauwsluitend geringd zijn, snijden geen hout. In het geval dat een vogel de juiste maat ring draagt, is dat zonder meer een bewijs dat de vogel gekweekt is. Verdere, onuitvoerbare, eisen stellen is dus niet juist en bovendien in zoverre oneerlijk, dat daardoor import (bijna) onmogelijk wordt gemaakt. Het is toch uitermate simpel om vast te stellen dat die of deze vogel die naar voorschriften geringd is, legaal gekweekt is.

De NBR stelt voor de proefperiode van een half jaar, uit te breiden tot vijf jaar, omdat alle bovenstaande proble-

men niet opgelost kunnen worden. Een actief hanfhavingsbeleid is dan wel voorwaarde, alweer volgens de raad. In zekere zin is dat wel zo handig: alle gevraagde, maar nog niet toegestane soorten en met name de ringmus, zanglijster en barmsijs (**die veertien dagen later zouden worden toegevoegd aan de goudvink!**), zullen tegen die tijd van vijf jaar wel verwijderd zijn uit onze voliè-res en dan hebben we natuurlijk niets meer te vragen omdat we niets meer over hebben. Of anders gezegd: als je als vogelkweker, tegen alle verwachtingen in, erin slaagt je in de toekomst toegestane soorten aan de aandacht van de A.I.D. (Algemene Inspectie Dienst) te onttrekken, dan heb je straks toch wel onuitsprekelijk geluk gehad, ook als achteraf dan mocht blijken dat je vogels in feite **illegaal** zijn gekweekt. Het zou op zijn minst rechtvaardiger zijn, mede gezien het oordeel van de Tweede kamer, voor deze feitelijk beloofde soorten een (voorlopige) regeling te treffen die de huidige bezitters van deze drie soorten, onder voorwaarden, buiten schot laat en hen vrijwaart voor de willekeur van overijverige A.I.D.- medewerkers.

Onder "Kweek in gevangenschap" gaat de raad weer eens uit van een "recente" (1987!) rapport van Jeroen Schenkels. Als klap op de vuurpijl wordt dan beweerd dat alleen de groenling voldoende wordt gekweekt om te voorzien in de behoefte aan aanschaf. Inmiddels is het toch werkelijk zo dat zowel van legaal als illegaal gehouden vogels er zoveel nakomelingen gekweekt worden, dat men volledig in alle behoeftes kan voorzien. Dit geldt in feite voor alle gehouden vogels, ook bijvoorbeeld voor merel en geelgors, want hoewel er niet zoveel kwekers van deze vogels zijn, leveren ze voor het kleine getal geïnteresseerden ruim voldoende en prima vogels voor het opstarten van een nieuw te beginnen kweekproject.

Het is oneerlijk de vogelvangst in België te zien als bewijs dat het met de fok in Nederland allerbelabberdst gaat. In ieder geval gaat het in Vlaanderen enkel om de vink en op termijn wordt ook die vangst afgeschaft. Dat er in Wallonië nog flink op los gevangen wordt, is op zich natuurlijk niet toe te juichen, maar dat dat **bewijst** dat het in Nederland dan dus ook slecht gaat met de kweek, is onzin. Bovendien zullen al deze gevangen vogels nooit een **gesloten** pootring dragen en dus ook niet naar Nederland gebracht mogen worden. (Of deze vangst in Wallonië nu wel echt zo'n ramp is, blijft een vraag. Als we stellen dat de aantallen te vangen vogels

niet meer dan 0,1% uitmaken van het totaal aantal aanwezige vogels, dan is deze "misdadige" vorm van vogelvangst dus geenzins van invloed op de populaties van de onderhavige vogels).

De raad vervolgt: "Zolang het derhalve niet lukt met de reeds decennia lang gehouden soorten adequaat te fokken dient (----) geen uitbreiding te worden gegeven aan de lijst van de te houden soorten, waarmee in ons land nog minder kweekervaring bestaat (----) en waarmee legaal zelfs geen enkele kweekervaring bestaat". Dit gaat toch werkelijk te ver! Als men kijkt naar het enorme aantal vogels waarvoor wel een vergunning wordt gevraagd (voor vervoer), dus alleen het aantal **toegestane** gekweekte vogels dat men wenst te vervoeren naar tentoonstelling of derden, dan is een dergelijke opmerking tenminste volledig bezijden de waarheid; immers alleen het aantal vogels waarvoor wel een vergunning wordt gevraagd telt dan mee, terwijl dat hoog uit een fractie is van het totaal. Dit komt door dat cultuurvogelkwekers doorgaans **niet** om een vergunning vragen omdat ze

A. Geen fervente tentoonstellers zijn.
B. Erg zuinig zijn op hun kweekproducten.

C. Niet graag een uitnodiging versturen aan A.I.D.- medewerkers om eens te komen kijken wat er zoals nog meer in de volière zit.

In ieder geval is het zo, dat **bijvoorbeeld** het kweken met zanglijsters, ook in Nederland, uitstekend gaat, ook al heeft men daar totaal geen zicht op. In feite kweken ze nog eenvoudiger dan groenlingen, want het voedsel voor de jongen (regenwor-

men) is gewoon in de handel verkrijgbaar. De meeste gekweekte zanglijsters zijn overigens bruin of wit, hetgeen verdere bedenkingen bij voorbaat ontzenuwt.

Ad b. (Risiko van faunavervalsing). Dat men op dit risico wijst, is in zo verre merkwaardig, dat (naar het zeggen van de raad zelf) er alleen bij de groenling sprake is van het ontstaan zijn van een volièrepopulatie. Als we immers zo slecht fokken als de raad zelf zegt, dan hebben we niets om al of niet expres los te laten. En als het aan de raad ligt, zullen we ook in de toekomst wel niets over hebben. En daarom is de raad natuurlijk tegen uitbreiding. Faunavervalsing is sowieso een begrip van puriteinen. Konijn en fazant in Nederland zijn ook niet inheems van huis uit en de spreek in de Verenigde Staten ook niet. Er is zelfs een compleet boek gewijd aan ingevoerde vogels in de wereld. Het gaat hier dan natuurlijk om **vreemde** soorten in Nederland (exoten of exotische ondersoorten). Dat het uitzetten van **gekweekte inlandse** vogels moet worden vermeden, is duidelijk. Alle mensen die het weten kunnen hebben dit al verklaard. Ik onderschrijf dit dan ook volledig en ik hecht eraan hieraan toe te voegen, dat dan de heren van de A.I.D. er beter aan doen alle **geringde = gekweekte** vogels in onze volières met rust te laten, immers loslaten is niet wenselijk (zie boven) en doodknippen is in strijd met allerlei ethische opvattingen. Gefrustreerde jagers kunnen eventueel ingehuurd worden om nijlganzen en halsbandparkieten te beletten dezelfde weg te bewandelen als eertijds het konijn en de fazant met succes deden.

OVERIGE ASPECTEN.

De geelgors is en blijft een probleem. Inderdaad is de geelgors niet bij iedere kweker populair en dus worden er weinig van gehouden en ook dus worden er weinig gekweekt. Niettemin: die enkele gemotiveerde kwekers weten heel best hoe men geelgorzen kweekt. Helaas is de vogel geen ideale tentoonstellingsvogel (evenals wellicht de merel) en dat houdt in dat het **lijkt** of er weinig jongen gekweekt worden. Dat weinig jongen is in zoverre juist, dat weinig ouders nooit veel jongen kunnen produceren. Buiten onze volières is het zo dat de niet veredelde geelgors lijdt onder gifspuiterij, overmatig maaien en biotoopvernietiging. Gelukkig herstelt de geelgors zich al enige tijd, niet doordat genoemde oorzaken zijn opgehouden, maar doordat er een nieuwe biotoop is ontstaan in de vele kaalslagen in

onze verziekte bossen, waarop **niet** gespoten wordt. Een uitstersysteem voor kwekers is dan ook niet terecht en beperkt die kwekers in de mogelijkheden van verdere domesticatie.

De N.B.R. meent dat Nederland niet het voortouw moet nemen met het propageren van een uitbreiding van het aantal te houden soorten. Dit nu wordt door de N.B.R. uit zijn verband gelicht: er moet nu eenmaal (eindelijk) het één en ander geregeld worden en de uitbreiding is daar slechts een onderdeel van. Dat Nederland voorstellen doet, is eerder toe te juichen. Als een ander land het zou doen, bijvoorbeeld België, dan had Nederland wellicht een groter probleem. Ik zou eerder zeggen dat Dhr. Binsbergen vriend en vijand godzijdank verbaasde door dit voorstel te willen doen. Het zou natuurlijk gemakkelijker zijn andermans voorstellen af te wachten, om dan te zeggen dat er niets van deugt! Vogelkwekers hebben zeer lang gebeden voos B's bekering.

Over het welzijnsaspect (van Cultuurvogels) wil ik twee dingen kwijt.

1) Het behoort niet tot de competentie van de raad zich hiermee bezig te houden.

2) De vogelliefhebber heeft het meeste baat bij een uitstekende verzorging van zijn have. Goede verzorging resulteert in goederesultaten.

Bij dit tweede punt geldt dat een enkele slechterik niet het hele systeem om zeep mag helpen brengen. Onze vogels hebben het oneindig veel beter dan hun tegenhangers in de "veredelingslandbouw" (= bio industrie), en ze hebben het zeker niet slechter dan de vogels in de natuur, immers daar sterven er normaal gesproken jaarlijks evenveel als er geboren worden. De afvallers komen vaak op een ellendige wijze voortijdig om, terwijl de huisvossen in mijn volière vlot twaalf of meer jaren oud worden. In de natuur is de helft van die leeftijd al nagenoeg uitgesloten.

De samenvattende conclusie van de N.B.R. volgt natuurlijk uit wat voorafgegaan is. Slechts het eerste punt kan ik volledig onderschrijven. Mijns inziens is het de hoogste tijd dat de vogelhoudersorganisaties de handen ineen slaan en EN BLOC weigeren mee te werken aan een nieuw ring- en registratiesysteem, zolang het ministerie gedane toezeggingen weigert na te komen. Anders zal blijken dat de goudvink een Paard van Troje is geweest!

Peter Otten

